Poštarina plaćena u gotovom.

GOD. VIII. BROJ 3.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

SADRŽAJ:

A. M. BEGOVIĆ: Sebični div. — S. O. Z.: Uspomena. — VLADISLAV KUŠAN: Uvijek lutam. — ROMAN ŠOVARY: Među hangćaoskim starinama. — RUDOLF STROHAL: Nezahvalni sin. — ZLATKO VITKOVIĆ: Cvjetanje u noći. — J. V. R.: Povratak. — DAVORIN M. ROBOTIĆ: Pjesmica o mrtvom pjesniku. — VINKO DORČIĆ: Put. — A. MESSNER-SPORČIĆ: Izvor Drave. — ZLATKO VITKOVIĆ: Rad. — NIKOLAJ ROŠČIN: Smjerovi ruske savremene književnosti.

LISTAK.

Proslava pedesetgodišnjice hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu. — Lijet preko oceana u aeroplanu. — Asasini. — Hrvatsko narodno kazalište. Umjetničke izložbe. — Nove knjige. — Filatelija.

ZABAVA I ŠALA. — PORUKE UREDNIŠTVA.

IZDAJE NA SVIJET »DRUŠTVO HRVATSKIH SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA« U ZAGREBU.
UREĐUJE DR. FERDO NIKOLIĆ.

»OMLADINA« IZLAZI SVAKOGA MJESECA IZUZEVŠI MJESECE PRAZNIKA. — PRETPLATA JE ZA CIJELU GOD. 40 DIN., A ŠALJE SE DRUŠTVU HRV. SREDNJOŠKOLSKIH PROFESORA, ZAGREB, MEDULIĆEVA 33. — RUKOPISI SE ŠALJU UREDNIKU, ZAGREB, MEDULIĆEVA 30, I NE VRAĆAJU SE. — POJEDINI BROJ 5 DIN.

TISAK „TIPOGRAFIJA", GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D., ZAGREB.

L7587

Dosadašnje edicije

Društva hrvatskih srednjoškolskih profesora

A. Odobrene školske knjige.

1. Šarić — Nikolić: Hrv. čitanka za II. razred srednjih škola XI. izdanje. Zagreb 1922. — Cijena Dinara 30.—.

2. Divković — Pasarić: Hrv. čitanka za III. razred srednjih škola IX. izdanje. Zagreb 1924. — Cijena Din 36.

3. Divković — Pasarić: Hrv. čitanka za IV. razred srednjih škola. VIII. izdanje. Zagreb 1924. Doštampava se.

4. Petračić — Zagoda: Hrv. čitanka za V. i VI. razred srednjih škola. Dio I. Poetika Stilistika i Proza. VIII. izdanje. Doštampava se.

5. Platonova Obrana Sokratova i Kriton s uvodom u grčku filozofiju i komentarom od M. Kuzmića. U Zagrebu 1922. — Cijena Din 30.

6. Školski atlas za niže razrede srednjih škola. Cijena Din 30.

——»o«——

7. U prodaji: Balenović: Opća geografija. — Cijena Din 50.

B. Pomoćne školske knjige.

1. »Hrvatski pripovjedači«. III. popravljeno izdanje. Str. 276. Priredio dr. Milan Ogrizović. U Zagrebu 1917. Cijena Din 30.

2. Narodne pjesme junačke. III. izdanje priredio dr. Branko Vodnik. Str. 194. U Zagrebu. Cijena Dinara 25.

3. Izabrane narodne pjesme II. dio. Ženske narodne pjesme. Priredio dr. N. Andrić. U Zagrebu 1912. Cijena Din 20.

4. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih škola I. dio. Srednji i novi vijek do godine 1648. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1922. Cijena Din 40.

5. Povijesna čitanka za niže razrede srednjih i sličnih škola II. dio. Novi vijek od godine 1648. Priredio dr. S. Srkulj. U Zagrebu 1915. Cijena Din 30.

6. Geografijska čitanka. II. popunjeno izdanje. Priredio dr. M. Šenoa. U Zagrebu 1922. Cijena Dinara 30.

7. O. Andrije Kačića-Miošića Razgovor ugodni naroda slovinskoga. Izdanje priredio i predgovor o životu i radu Kačićevu napisao dr. Ferdo Nikolić. U Zagrebu 1923. Cijena Din 15.

8. Karta Crne Gore za porabu pri čitanju Mažuranićeva epa Smrt Smail Age Čengića. Obradio dr. J. Modestin. U Zagrebu 1912. Cijena Dinara 10.

U nakladi: Djela Petra Preradovića. I. potpuno i kritično izdanje. Knjiga I. i II. Priredio dr. B. Vodnik. U Zagrebu 1918. Cijena Din 100.

C. Nastavni Vjesnik.

»Nastavni Vjesnik«, list za srednje škole. Izdaje »Društvo hrvatskih srednjoškolskih profesora« u Zagrebu. Može se još dobiti: Knjiga I. — IV., VII., VIII. sv. 3., 4., IX., X. sv. 2., 4., 5., XII. — XXIII., XXV. — XXXII. Cijena pojedinoj knjizi Din 75, pojedinom svesku Din 10. Jubilarni svezak (knjiga XXX. sv. 9. i 10.) stoji Din 20. Članovi društva dobivaju »Nastavni Vjesnik« badava, a članarina iznosi Din 25 na godinu.

D. Omladina.

»Omladina«, list za zabavu i pouku srednjoškolske mladeži. Mogu se dobiti sva dosadašnja godišta. (I. — VII.) po Din 40. Pojedini broj Din 5. Ovogodišnja »Omladina« (god. VIII.) stoji na godinu Din 40. Pojedini broj Dinara 5.—

E. Izdanja Omladine.

1. Vujec Grga: Petrica Kerempuh, ilustr. U Zagrebu 1921. Cijena Din 10.

2. Josip Milaković: Lijan Gabor. Cijena Dinara 15.

3. Dubrovački dvor, ilustr. Priredio dr. B Cvjetković. U Zagrebu 1922. Cijena Din 15.

Od svih cijena imadu knjižare 25% popusta.

Narudžbe se šalju samo na Društvo Hrv. srednjoškolskih profesora u Zagrebu, Medulićeva ulica 33.

GODINA VIII. U ZAGREBU, DNE 1. STUDENA 1924. BROJ 3.

OMLADINA

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJEŠKOLSKE MLADEŽI

SEBIČNI DIV

Marionetska igra u 3 čina. Po istoimenoj priči Oskara Wildea, priredio A. M. Begović.

I. ČIN.

Pozornica: velik, lijep vrt, s mekom zelenom travom. Pogdjegdje u travi krasno cvijeće poput zvijezda. Dvanaest bresaka s nježnim cvjetovima rumene i biserne boje. Ptice sjede na drveću i pjevaju. Unaokolo veliki zid. U pročelju drven dvorac na obali prekrasnoga jezera, u teškom bizantijskom stilu. Na jednoj breskvi visi velika ploča s ognjenim natpisom:

Prekršitelji bit će kažnjeni.

I. PRIZOR.

(Pjevanje iza scene.)

Radujte se radujte se,
Djeco, pramaljeću,
A djevojke, a djevojke
Mirisavom cvijeću!
Sunce grije, srce bije
Nježni cvate tulipan
Po granama ptice poju
Cijelu noć i dan...

Prvi dječak: *(utrči i polagano se šulja po vrtu, da vidi, da li je div kod kuće. Prigušeno).* Djeco, djeco! Ovamo! Ovamo! Nema diva kod kuće!

Treći dječak: (*isto tako).* Hvala Bogu, da ga nema! Barem ćemo se u miru poigrati!

Drugi dječak: *(proviri)* Nema ga?

Treći dječak: Nema. Otišao je. Sigurno je kod svoga prijatelja ljudoždera. Ako bude kod njega, ne će doći punih sedam godina. Imaćemo vremena, da igramo, da skačemo i da se veselimo.

Prvi dječak: Hajdemo, hajdemo! Kad ga nema, ništa nam se ne će dogoditi. Hajde! Šta oklijevaš?

Drugi dječak: Ja se bojim. Ako dođe sebični div i ovdje nas nađe, što će onda biti?

Prvi dječak: Ja idem, pa što bude! *(uđe u vrt i klikne u sav glas)* Bože, kako je ovdje lijepo.

Treći dječak: *(za njim)* Divno! Krasno. Takav vrt ima još samo Bog na nebu!

Prvi dječak: (*s jezera)* Djeco, djeco! Hodite ovamo.

Svi: *(dotrče u jedan mah)* Šta je? Šta je?

Prvi dječak: Gledajte, kako div ima lijepu barku!

Treći dječak: Gle, sva je od suhoga zlata, kljun joj je sav okićen draguljima, a kormilo koraljima.

Prvi dječak: A vesla? Vesla su mu od čistog srebra.

Treći dječak: Pomislite, kad bismo malo sjeli i provezli se po jezeru, to bi bilo veselje.

Prvi dječak: Pa hajdemo! Hajdemo!

Drugi dječak: Da. A ako dođe div i ovdje nas zateče?

Prvi dječak: Vratićemo se brzo.

Treći dječak: Ne će on ni opaziti. Mi ćemo sve postaviti onako, kako smo i našli. Hajdemo. *(Svi sjedaju)*

Prvi dječak: *(drugome u barci)* Mi ćemo veslati, a ti samo sjedi i ništa se ne boj... *(klikće sav u zanosu)* Ehehej... Vozi...

Prvi dječak: Kako je to lijepa vožnja!

Treći dječak: Bože, ala smo sretni ovdje.

(Pjevaju, i onda se barka polako gubi s pozornice).

Po jezeru plovi šajka
kao bajka
Zlatan joj je kljun.
Zapljusnute, modri vali,
eno žali
Iščekuju na naš čun.
Požurite vesla nagla
što ko magla
Gubite se u neznan,
Žal je onaj od davnina
Naše sreće san. *(izgube se).*

II. PRIZOR.

Ljudožder i div.

Ljudožder: Prijatelju! Kao da je netko dolazio u tvoj vrt. Jest, kako ne! Evo tu je ljudska noga. Evo još jedna, evo još dvije. Evo gledaj, sve noge vode prema jezeru.

Div: Zaista, to su noge ljudske djece! I protiv zabrane su se ušuljala u moj vrt. O čekajte, vi mali ljudski vragovi, ja ću vama pokazati, tko je ovdje gospodar. Možda su mi i u čamac dirnuli.

Ljudožder: Pa da, evo gledaj! Čamca nema.

Div: Oh ako budu...! *(zapne mu riječ i on otrči prema jezeru)* Zaista, odvezli su se čamcem niz jezero. Idem. Idem za njima, da ih sve podavim u toj crnoj vodi.

Ljudožder: *(mirno)* Čekaj! Kuda ćeš!?

Div: Idem skočiti u vodu i plivaću za njima, dok ih ne dostignem, a onda jao njima...

Ljudožder: Okani se ludih misli. Šta ti pada na pamet. Vratiće se oni natrag, a onda... znaš već, šta treba onda učiniti.

Div: Znam, pobacati ih sve preko zida kao vreće, pa da im nikad više ne padne na pamet, da ovamo dođu.

Ljudožder: Kako pobacati?! Zar ovaku pečenku pobacati preko zida. Ohoh! Već mi se sada slina cijedi niz usta, kad pomislim, kako će to divna večera da bude. Sve ćemo ih pohvatati, a onda naložiti vatru do neba golemu, pa ih nataknuti na ražanj, ispeći i pojesti.

Div: *(s gnjušanjem)* Pojesti? Ne, ja ne jedem ljudskog mesa. To se meni gadi.

Ljudožder: Hehehe! Tebi se gadi, ali se zato meni ne gadi. Ne znaš ti još, kakva je to slast izjesti mlado ljudsko djetešce... Evo ih gdje idu. Već ih vidim u daljini kako veslaju. Sakrijmo se,

(Sakriju se za grmlje. Iz daljine se začuje pjesma, koja dolazi sve bliže i bliže)

Požurite, vesla nagla,
Što, ko magla
Gubite se u neznan,
Žal je onaj od davnina
Naše sreće san.

(Kad pjesma prestane, iskoče djeca iz čamca s gromkmi smijehom i poskaču na obalu)

Prvi dječak: To je bila vožnja! Nikad se još ovako nijesmo proveselili. To je bila radost!...

Drugi dječak: To je bila... ah *(užasno krikne. Iza grma su iskočili div i ljudožder i ščepali ih za ruke.)*

Div: Aa- tu ste vi, ptičice moje! Jesam li vas sada ulovio...? Sad ćete vidjeti, kako se smije zalaziti u tuđe vrtove bez gospodareva dopuštenja.

Drugi dječak: Oprosti nam, dive! Tvoj vrt je tako lijep, tako neobično lijep, da nismo mogli srcu odoljeti, a da u njeg ne uđemo! Mi nismo ništa zlo učinili.

Treći dječak: Mi smo se samo divili tvome cvijeću, tvome jezeru i tvojoj divnoj barci... Oprosti nam, dive, mi tako volimo tvoj lijepi vrt.

Prvi i drugi dječak: Oprosti nam. Oprosti!

Ljudožder: A, ptičice moje! Ja ću vama oprostiti, kad vas nataknem na ražanj i strpam u svoj stomak.

Drugi dječak: *(krikne)* Ah tko si ti?

Ljudožder: Sokoliću moj! Ja sam ljudožder *(opipava ga)* Ahah. Dosta su te uzgojili. To će biti masna pečenka.

Treći dječak: *(krikne)* Ah! Ne prilazi meni.

Prvi dječak: Fuj, kako si gadan.

Ljudožder: Još sam uvijek toliko lijep, da ću vas svu trojicu na dva zalogaja pregristi... Dive, sad ih predaj meni.

Div: Ne! Sad ću im oprostiti. Ali ako drugi put dođu u moj vrt, onda ću ih tebi predati, da ih pojedeš! *(djeci)* A vi zapamtite! Vrt je moj, samo moj. Ja sam ga samo za sebe uzeo, i nitko nema prava, da u njemu živi, osim mene! To zapamtite i da nikad više nijeste amo došli.

Svi: Ne ćemo više nikada. *(Odlaze)*

Drugi dječak: *(na vratima)* Al smo bili sretni tamo. *(Odu)*

Ljudožder: *(krikne za njima)*

Aauuh... Naći ću ja vas već negdje!

Zastor.

II. ČIN.

(Pozornica: Soba u dvoru divovu. U bizantiskom stilu s teškom olovnom konstrukcijom. Soba ima dva dijela. Zadnji s udubinom, u kojem su dva šarena mozaik prozora i prednji s udobnom naslonjačom, kominom i vratima na desno.)

I. PRIZOR.

Div i ljudožder.

Div: Užasno, velim ti, užasno. Otkako sam protjerao onu milu dječicu iz svoga vrta, odonda je sve pošlo po zlu. Svuda je eto svanulo proljeće, i krajevi se prekrili sitnim cvijećem i malenim ptičicama, samo je u mom vrtu svejednako zima.

Ljudožder: Hahaha! Alaj si ti luda glava. Šta će ti proljeće i to tričavo cvijeće i te lude brbljave ptice, kad u peći imaš vatre, a u podrumu dosta mesa, da se prehraniš. Što ti zima smeta? Neka je, nek' bjesni, ovako je bolje. Barem ćemo se pošteno preljengariti i naspavati.

Div: Ah, šta ti znadeš, šta je lijepo! Tebi samo da je stomak pun, a drugo ti je sve sporedno. A ja... Ja sam nesretan bez vrta, bez cvijeća i proljeća i bez te male sitne dječice, koja su bila najljepše cvijeće u tom vrtu... Evo gledaj, pa ćeš vidjeti, kakva žalost i kakva pustoš vlada mojim vrtom. *(Otvori prozor, a izvana se čuje glas mrzavice i snijega i zavijanje vjetra.)*

Sjevernjak: Bububuu... Proljeće je zaboravilo na tvoj vrt.

Snijeg: Mi ćemo dakle da živimo ovdje cijele godine.

Ljudožder: *(tiho i promuklo)* Šta je to?

Div: To je mrzavica i snijeg. Ne čuješ li, kako klikću i kako se prijete? Eno gledaj, kako je snijeg prikrio travu velikim svojim pokrovom, a mrzavica posrebrila sve drveće. Jezero se zamrznulo i barka se izgubila u ledu. Sve je mrtvo, pusto i žalosno. Ni cvijetka nema na grani, ni travke na zemlji... *(očajno)* Ne razumijem, zašto proljeće tako kasni... Nadam se, promijeniće se vrijeme *(zavijanje vjetra i padanje tuče. — Na vratima se čuje kucanje... jedamput... drugiput, a onda opet zavijanje vjetra i grmljavina.)*

Div: *(prestrašeno)* Ko je to?

Sjevernjak: *(ulazi obučen sav u bijelu odjeću vječitoga leda i snijega.)* Ohohoho! To je divno mjesto! Pozvao sam i tuču, da ga pohodi...

Neka i ona malo protrese krov na tom pustom dvorcu! Kad ga zgrabi svojim hladnim, željeznim rukama, popucaće mu škriljeve pločice, a od ledenoga daha njezina zamrznuće vječiti led... Onda.. onda ćemo mi konačno zavladiti i zagospodovati.

Div: Šta ti to govoriš? Tko si ti?

Sjevernjak: Ja sam vjetar sjevernjak, i čega god se taknem, sve mrzne, sve umire.

Ljudožder: Da ga ubijemo?!

Div: Ne, ne, ne! Da ga zamolimo i ganemo!

Ljudožder: Koga da molimo? Zar njega? Zar ovu grudu snijega? Rasuću je u prašinu jednim jedinim udarcem. Ne, ne će ona gospodovati ovdje, nego ja, ja... Ti si ostario i zato si postao kukavica. Stoga ćeš u kut i slušati moju zapovijed. *(baci ga u kut)* Tako! Da sam i prije tako uradio, mogao sam imati dječijega mesa čitavu zimu za hranu. A sad crkni i ti, bijela utvaro!

(Najuri na onaj kup leda, krikne i cvokoćući zubima sruši se na pod)

Ah, tijelo mi se koči, krv mi mrzne! Žile mi se lede... Ah umirem. *(padne mrtav)*

Sjevernjak: Jesi li osjetio moju hladnu snagu? Hoćeš li se još razmetati svojim krvoločtvom... Umri, ti proždrljiva nakazo! Umri. Tako! Nikad više ne ćeš okusiti dječijega mesa...

Div: To je i zaslužio. Bio mi je prijateljem za to, da može hvatati djecu u mom vrtu i onda ih jesti kao piliće. Zbog njega me je ostavilo sve: i cvijeće i proljeće i djeca i ptice i sve, što me je veselilo i radovalo! Nije mi ga ni najmanje žao... Sad ću moći barem nesmetano pustiti djecu u svoj vrt, pa će mi se s njima i proljeće povratiti...

Sjevernjak: Ovdje više nema za me mjesta. Ko voli proljeće, cvijeće, ptice i djecu, toga ja ostavljam na miru. Ja dolazim samo sebičnim, proždrljivim i bezdušnim ljudima, koji ne znaju ni za kakvu ljepotu ni za kakvu radost. Zbogom. *(odlazi).*

Div: Zbogom, Sjevernjače. — Pošalji mi proljeće. Ja ga tako željno iščekujem. *(Najedamput se začuje pjevanje male konopljarke, div kao izvan sebe od radosti klikće sav uznesen)* Ptica, ptica! To mala konopljarka pjeva. Bože, kako je to mila pjesma. U ušima mi zvuči tako slatko, kao da prolaze kraljevi glazbenici. Već toliko godina nisam čuo ptičje pjesme u svom vrtu. Ostario sam bez nje. I sad mi se čini, kao da je to najkrasnija glazba na svijetu. *(Pritrči do prozora)* Gle tuča je prestala da obigrava oko moga dvora. Sjevernjak više ne riče, a kroz prozor mi dolazi divan miris. Čini mi se, da napokon sviće proljeće. *(Nadviri se bolje nad prozor)* Kakva je to divota... Kroz malu rupicu u zidu ušuljala se djeca i sjede na granama po drveću. Na svakom stablu vidim po jedno dijete. A drveće se toliko veseli, što su mu se vratila djeca, da se okitilo cvijećem i milo se uzmahalo granama iznad dječjih glava. Ptice lijeću i cvrkuću blaženo, a cvijeće izviruje iz zelene trave i smije se. — Bože, kako sam bio sebičan! Sad znam, zašto proljeće nije htjelo da ovamo dođe. Idem. Idem smjesta u vrt, da pozdravim djecu, a onda ću srušiti zid, i moj će vrt biti dječje igralište od sada pa dovijeka. *(odjuri naglo)*

Zastor.

III. ČIN.

Divov vrt kao u prvom činu. Djeca sjede na granama i pjevaju. U jednom kutu još zimuje zima, a tamo je stajao malen dječak i nije se mogao popeti na drvo i zato je gorko plakao, dok su ostala djeca pjevala pjesmu proljeću:

Proljeće, proljeće,
Zelene odjeće,
Gore su tvoje plave
Kao san,
Oči su tvoje sjajne,
Kao dan.
Proljeće, proljeće
Zelene odjeće...

Dječak: *(kroz plač)* Bože moj, kako sam ja nesretan! Svi su se popeli na drvo, samo ja ne mogu. Grano moja ledena, sagni se, grančice, da te taknem usnicama i privijem te srcu svome, pa da i na tebi procvjeta cvijeće i zapjevaju ptičice... Grano moja, grančice, prigni se do mene!

Grana *(se sagne)* Penji se, mališu penji!

Dječak: *(kuša da se popne i zaplače)* Ne mogu, ja sam premalen.

II. PRIZOR.

Div i djeca).

Div: *(radosno)* Dječice moja! Radosti moja!

Dječaci: *(svaki napose)* Prvi: Eto diva. Drugi: Bježimo. Treći: Dat će nas ljudožderu!

Prvi i drugi Bježimo! Bježimo! Bježimo!

Div: *(za njima)* Ne bježite, djeco! Nisam ja više opak. Dođite slobodno! A ljudoždera nema više! Ubio ga je vjetar Sjevernjak. Vratite se, dječice! Vratite! Odoše... *(opazi dječaka)* A ti, mali moj prijatelju! Zašto tako plačeš? Oči su ti pune suza. Je l' te tko mučio?

Dječak: Nije. Ja sam žalostan, jer se ne mogu da popnem na drvo. Premalen sam. Popni me, prijatelju, da se i ja proveselim, a moj će te Bog za to nagraditi.

Div: *(nježno)* O, ti, siroče moje malo. Hodi, ja ću tebe popeti! *(zastane gnjevno)* Šta je to? Na tvojim su dlanovima biljezi dvaju čavala?! Gle, pa i na nogama su isti biljezi. I srce ti je krvavo. Ko se usudio, da tebe rani! Reci meni, da trgnem svoj veliki mač, pa da ga na mjestu ubijem.

Dječak: *(blago)* Ne. To su rane od ljubavi.

Div: *(zastrašeno)* Od ljubavi?... A tko si ti?!

Dječak: To ćeš naskoro doznati... A sad me popni na drvo, pa ću te zato — poljubiti...

Div: *(razdragano)* Sinčiću moj! Ti ćeš svoga staroga prijatelja poljubiti! — Hodi meni, radosti moja! *(poljube se)* Tako. A sad ću te podignuti na drvo. *(digne ga, a drvo procvjeta)* Bože moj, divnoga li čuda! Moje se drvo najedamput osu ljupkim blijedim cvjetovima! Grane su im sasvim zlatne, a s grane vise srebrni plodovi! Kakvo je to čudo?

III. PRIZOR.

(Div i dječaci.)

Prvi dječak: Dive! Smijemo li te igrati u tvom vrtu?

Div: *(razdragan)* Smijete, dječice, smijete! Hodite ovamo! To je odsada — vaš vrt.

Prvi dječak: Dive! Ali tamo još uvijek stoji ploča s natpisom: »Prekršitelji bit će kažnjeni«!! Mi se bojimo...

Div: Odmah ću ja nju strgnuti!

Dolje, ti, crno strašilo! Dođite, dječice! Nema više ploče!

Treći dječak: Dive! Oko tvog su vrta još uvijek mračni zidovi. Mi se bojimo!

Div: Sad ću ja njih razrušiti! Izginite, vi tamničke zidine! U mom vrtu ne smije biti više nikakve ograde! Ovamo je svakom pristup slobodan! Uđite sada, dječice! Nema više ni ljudoždera, ni crne ploče, ni velikih tamničkih zidova. Ostalo je samo cvijeće ,proljeće i ja... stari vaš prijatelj. Dođite sada!

Prvi dječak: Prijatelju naš! *(poljubi ga)*

Drugi dječak: Kako mi tebe volimo! *(isto)*

Treći dječak: *(poljubi ga)* A kako si ti ostario! Kose su ti kao srebro, a brada kao snijeg bijela... Prijatelju naš! Mi ćemo te dovijeka voljeti.

Div: Da, star sam, dječice, star... i sad mogu mirno umrijeti, kad sam se s vama izmirio. — A gdje je vaš mali drug, gdje je onaj dječak, što sam ga popeo na drvo! Ja njega najviše volim, jer on je mene prvi poljubio. Gdje je on?

Prvi dječak: Mi ne znamo. Otišao je.

Div: Morate mu reći, da sutra svakako dođe.

Drugi dječak: Mi ne znamo, gdje on stanuje...

Treći dječak: Nikad ga dosada nismo vidjeli.

Div: *(tužno)* Bože moj, kako bih ga rado još jedamput vidio...

Treći dječak: Nemoj se žalostiti, dive, doći će on...

Div: Ne ću. Biću radostan! Veseliću se i smijati... Eto, dječice, imam mnogo krasnog cvijeća, ali vi ste, djeco, med svim cvijećem — najkrasniji!

(u daljini se čuje kor anđela. Magično osvjetljenje. Kor pjeva:)

Nebesa su okićena zvijezdama,
A oblaci bijelim liljanima:
Sad je čas, sad je sveti čas...
Iz visina zove Božji glas:
U raj ti je već prirеđen put.
Slijedi nas, slijedi Božji glas...

Div: Šta je to?

Treći dječak: Kao da anđeli pjevaju...

Div: Da, to su Božji anđeli...

IV. PRIZOR.

(Isus i ostali)

Isus: *(spušta se s visina obasjan čarobnim svijetlom s krunom na glavi.)* Dive... Božji ugodniče! Ja sam došao po te.

Div: *(klekne)*

Tko si ti, sliko nebeska. U tvojim očima kao da je smješten sav nebeski sjaj, tako me milo gledaju. Osjećam, kao da mi se približuje najsretniji čas u mome životu. Tko si ti?

Isus: *(blago se nasmiješi.)*

Ti si meni dopustio, da se igram u tvom vrtu, a danas ćeš ti sa mnom u moj vrt — u raj...

Div: *(izvan sebe od radosti)*

U raj! U raj... U raj... *(klone mrtav na zemlju).* Kor dječaka i kor anđela zapjevaju himnu raju pod njegovim mrtvim tijelom...

Sred nebesa stoji bašća
Zlatna stabla u njoj rastu,
I srebrene krune cvatu
I dvorovi svi u zlatu
I čarobnih zvijezda sjaj:
To je raj — to je Božji raj...

KONAC.

USPOMENA

Pred kućicom stoji lipa
Sjenate joj grane;
Stari ratnik kljast i ubog
Tu provodi dane. —

Uz lulicu prepričava
On vremena stara
Sjećajuć' se uspomena
Od ljuta handžara:

Noć bijaše posve tamna,
On na mrtvoj straži
Oštrim okom u mrak gledi,
Dušmanina straži.

Najednom se diže vika,
Pokolj sa svih strana.
U borbi se tu zadobi
Svojih ljutih rana.

Još i sada ono mjesto
Pokazuju znaci,
Gdje su pali za tuđina
Hrvatski junaci.

S.Z.O.

UVIJEK LUTAM

Uvijek lutam u zabiti,
Bez zadaće i bez cilja,
— Pa ipak su šetnje ove
Pune čara, pune milja....

...Kad su puti sasma pusti,
Kada sumrak staze krije,
Kada nigdje nikog nema
— Da ne vidim lice čije, —

Tad' se tiho, tiho šuljam,
Obalama puste Save,
I uživam u sjenkama,
U daljini što se plave,

I uživam u željama,
Što mi šapću tiha usta,
I u miru, što mi pruža
Okolica tiha pusta.

I nad vodu zurim, zurim,
Gdje se dižu magle tanke,
I bez cilja dalje kročim
Sanjajući svoje sanke — — —

A daleki meki lahor,
Vrbik gusti je zanjiho,
Dotičuć' se starih vrba,
Milujuć' ih tiho, tiho...

I kada je nebo plavo
I kad kiša zemlju moći
Kad drijemaju plave vode
I kada su tmurne noći,

Uvijek lutam u zabiti,
Bez zadaće i bez cilja,
Pa ipak su šetnje ove
Pune čara, pune milja — — —

Mitrovica

Vladislav Kušan

MEĐU HANGĆAOSKIM STARINAMA

Izlet u okolicu svetoga jezera Si-wu.

Šanghai sa svojim raskošnim šesterokatnim palačama, asfaltovanim ulicama, bučnim tramvajima i drugim tečevinama zapadnjačke civilizcije, već je premoderan. To već nije ona prava stara Kina. Zato ja volim da se odvezem u uređenički dio grada, što ga domaći Kinezi tako ponosno zovu »City«. Tu obiđem sve hramove, raskošni mandarinski vrt i to je sve. Inače u samom Šanghaiu nema nikakvih starina.

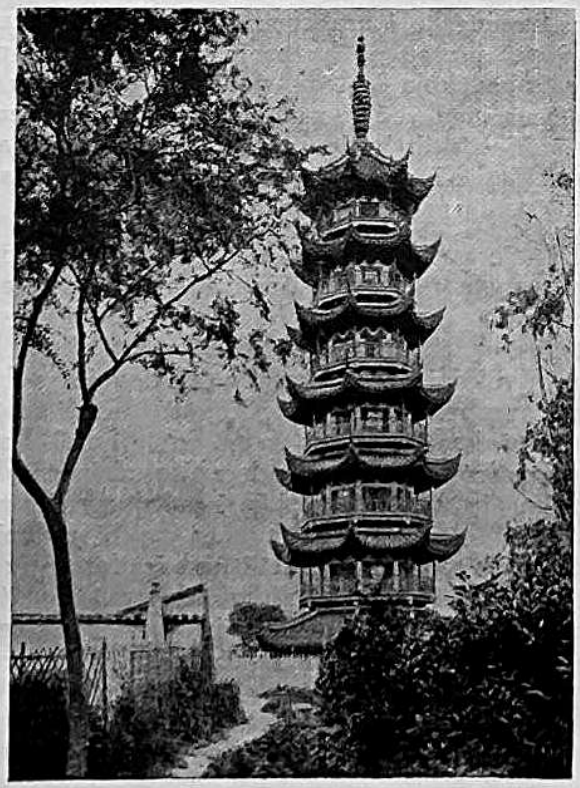

LUNG-HWA PAGODA KOD ŠANGHAIA.

Gdjekada sjednem u auto i odem sedam milja na jug. Tamo je jedina u šanghaiskoj okolici L u n g h w a-p a g o d a sa svojih sedam drvenih spratića na podlozi od opeke. Pa i ta niti je bogzna kako stara, niti ima osobitih zanimljivosti. Jedino što joj se s najgornjega sprata otvara vidik na Šanghai, Sikkawei i okolicu. U prizemlju ima par bronćanih i glinenih kipova Buddhe, kopija kipova iz drugih hramova. Visoka je ta pagoda kojih 20 m, a u horizontalnom prerezu ima oblik osmerokuta.

Ali to sam toliko puta već vidio! Na sreću eto uskrsnih blagdana, pa ću njih upotrijebiti, da zavirim među tajanstvene građevne spomenike, što su se nanizali u okolici jezera Si-wu.

Jutarnji express nosi nas brzinom od 50 km kroz prostranu ravnicu, ispresijecanu tisućama što većih što manjih kanala, koji u jednu ruku služe orošavanju krasno uređenih polja, što će triput u godini donijeti plod, a u drugu ruku su velikim saobraćajnim sredstvom. Nigdje na daleko i široko šume, tek nasade dudova, mango, naranča, lao-cz i drugoga drveća sa svojim fantastičnim grbavim formama tu i tamo mijenjaju monotoni izgled kraja.

Oko 10 sati velike džunke pred nama nagoviještaju, da smo se približili Velikom Kanalu, ogromnomu putu, koji, presijecajući rijeke Jang-cze-kjang i Huang-ho, stvara komunikaciju između sistema ovih golemih rijeka i tako reći spaja južnu Kinu sa sjevernom. To je jedan od najveličenstvenijih spomenika drevne kineske tehnike. Ta on je bio iskopan, kad se u Evropi još nije ni sanjalo o takovim pothvatima. Najstariji mu dio datira iz g. 486. pr. Kr. U svemu je dug oko 1300 km. Po cijelom kanalu ima bezbroj kamenih mostova, od

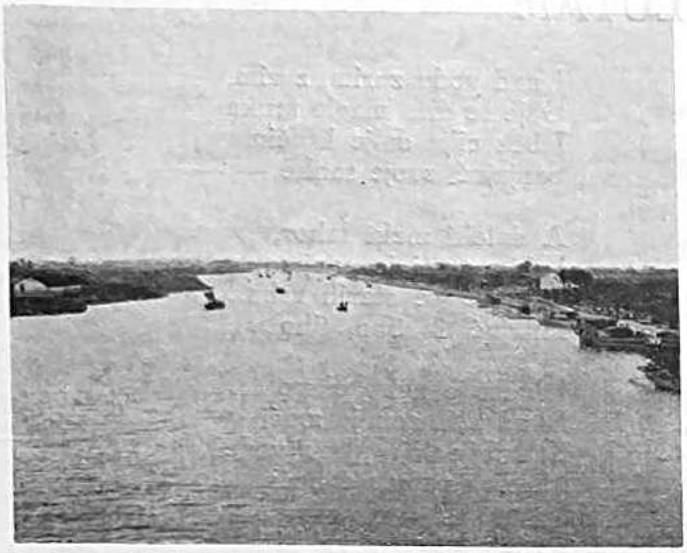

VELIKI KANAL KOD GRADA WU-ŠI.

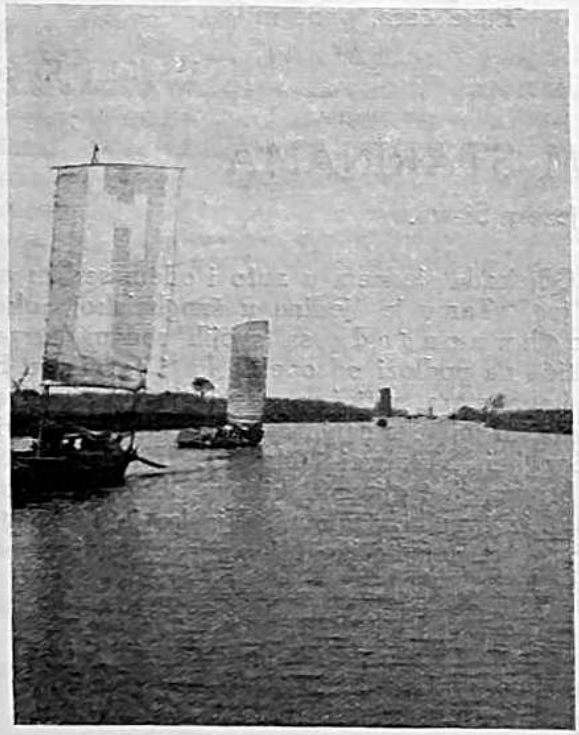

DŽUNKE NA VELIKOM KANALU.

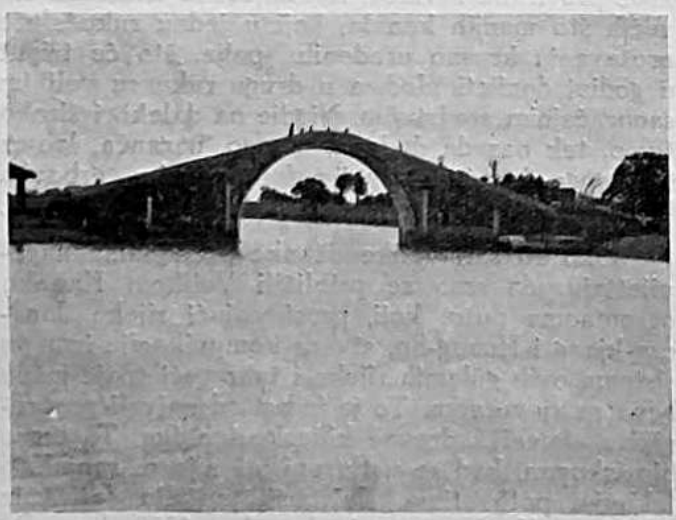

TIPIČAN MOST NA VELIKOM KANALU.

kojih su mnogi građeni u obliku lukova, te također predstavljaju ljepe starine.

Za dalnjih 10 minuta već se pomaljaju za gustim dudinjacima vršci trojkâ-pagodâ grada Kašinga. Na mjestu, gdje one stoje, bile su nekoć vrlo stare pagode, ali su bile uništene za vrijeme t. zv. taipinškog ustanka. (Taiping Rebellion)*). Pagode, što ih danas vidimo, slične su onoj u Lunghwi i nemaju nikakove osobitosti.

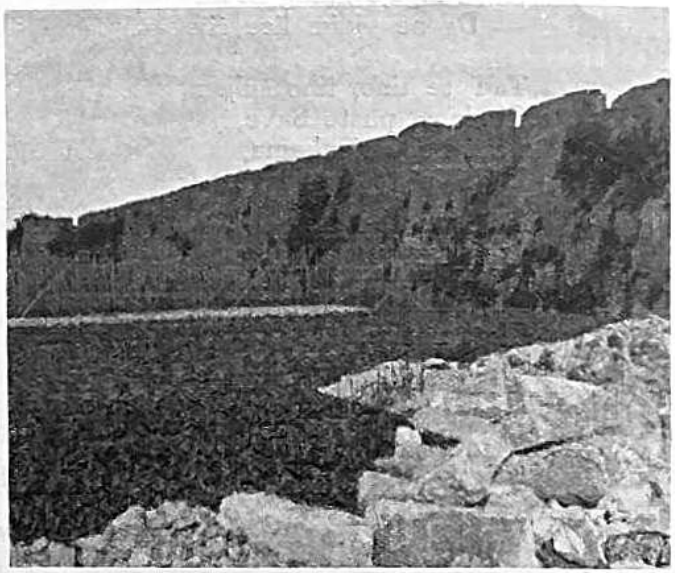

GRADSKE ZIDINE.

Mnogo su zanimljivije zidine drevnoga grada Ka-šinga s bezbrojem puškarnica, dverima nad samim kanalom, posmatračkim tornjevima i gornjim rubom, izrezuckanim u fantastičnom cik-caku. Pod tim zidinama i na njima mnogo je bilo proliveno krvi. Predaja kaže, da su čak dovde doprle divlje horde Tatarâ, ali su slomile koplja o tvrde zidine ka-šingske i hrabrost njehovih branitelja.

I opet jurimo po bezbroju mostova kroz plodnu ravnicu, koja izgleda, da će se skoro svršiti, jer eno na jugu već se pomoliše vrhunci plavetnih gorâ ći-kjangskih, koje zajedno s drugim gorama jugozapadne Kine u neprekidnu nizu gorskih lanaca završavaju u vječnosnježnoj Himalaji.

Bilo je već oko pola jedan, kad stigosmo u Hang-ćao, glavni grad provincije Ći-Kjang, a nekoć prijestolnicu cijele Kine. Na izlazu iz stanice dočeka nas uznebesna vika cijele vojske rikšâ, koji su svi rukopipatelno predlagali svoje usluge. Teškom mukom izabrasmo, koji su imali čišće i mekše dušeke, i dadosmo se na put u hotel. Kasali su s nama kroz uske, ne beš osobito mirisave ulice, po kojima je vrvjela svjetina, i gurali nemilosrdno svakoga, tko se na glas zvonca ne bi uklonio s puta. Prođosmo cijeli grad, i kad izađosmo iz četvrti, gdje su čvrsto ograđeni dvorovi bogataša, nehotice nam se ote usklik iskrenog ushićenja: između gora, odjevenih u svečano zeleno ruho ju-

*) Tai-ping — duge vlasi, jer su ustaše većinom bili rekrutirani iz redova udaljenijih provincija, gdje su se još mnogo nosili perčini.

žne flore, obasjano zlatnim tracima proljetnoga sunca, puklo je pred našim očima u cijelom svom veličanstvu sveto jezero Ši-wu*).

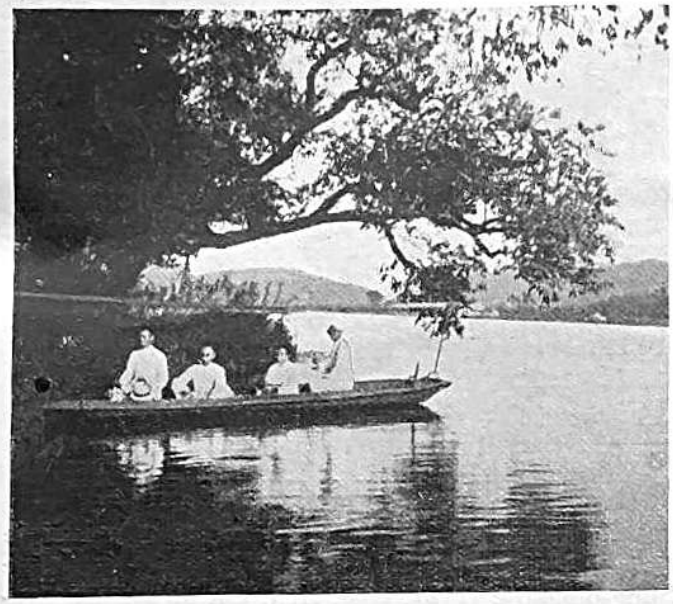

JEZERO ŠI-WU.

Teško je reći, na čem su se naše oči više pasle, da li na zrcalnoj glatkoj površini jezera ili divnoj boji njegovoj, da li na onim dražesnim otočićima, unaokolnim gorama ili pagodama, što im se odraz kupao u jezeru. Udišući svježi okrjepljujući zrak u takom ushitu napokon stižemo u hotel, koji će biti ishodištem naših ekskurzija.

Jedva je moguće zamisliti, kako su ljudi na jednom kompleksu, recimo u krugu s polumjerom od nekih 8—10 milja, nanizali toliko lijepih spomenika kao ovdje. Počinju na samom jezeru pa se redaju dalje na nekoliko desetaka milja u planine. Kud god pogledaš, sve sama starina, prolaziš puteljkom kroz bambosov gaj, najednom ti se otvara čistina i na njoj grob kojega pjesnika ili slavnoga vojskovođe. Dalje opet kakvo sveto vrelo s paviljonom, pa samostan, hram, kamene dveri, opet samostan i tako se to gotovo beskrajno niže po tim mučaljivim planinama i uvijek će se naći nešto, što ima vrijednost kao starina. Dašto, nije moguće sve niti zabilježiti niti fotografirati, jer se mnogo od tih starina nalaze sakrivene u tamnim gajevima, koje nas sjećaju mističnih slika Böcklinovih, ili su fotografskom aparatu nepristupačne.

Da se sve te starine obiđu, treba nekoliko dana. Istinabog, malo idemo pješice, jer nas nose kuli u udobnim nosiljkama, ali od žege ni nosiljke ne spasavaju. A onda, kad vidite, kako s golih leđa nesretnikâ teče znoj, i čujete, kako stenju pod teretom, nehotice im reknete »Me—me«**) i pođete uzbrdo pješice.

Pri posmatranju starina najteža je zadaća razumjeti, šta one zapravo treba da prikazuju. U Kini doduše ima i profesijonalnih slijepaca i cicerona kao i u Italiji, samo s tom razlikom, da vam u Italiji, ako nemate Baedeekera, ciceroni lažu, i vi te laži slušate i vjerujete, a u Kini malo razumijete, što vam veli vaš cicerone, pa nemate mnogo koristi od njegovih eventualnih laži. Treba znati, da Kina ima pučanstvo kao cijela Evropa, i jasno je, da svi Kinezi ne govore jednako. Kinez na pr. iz sjeverne Kine mora uzeti tumača, kada razgovara s južnjakom. A kako je tek nama jadnim strancima, koji smo teškom mukom naučili nešto malo kineštine, pa još k tomu književne. Ali tu opet pomaže znameniti »Pidgin English«*).

Prije nego sam krenuo na tu ekskurziju, obratio sam se na nekoliko svojih inteligentnih kineskih znanaca, koji su me uputili, na koje spomenike i starine imam da svratim najveću pažnju. Ali ja ću u ovom opisu navesti samo najvažnije od starina, što sam ih obišao.

Prva starina, koju nam pokazuje naš cicerone, jest »Samostan čestitaka«. (Ćao Ćhin Lu Szu). Zašto se tako zove, nitko mi nije mogao objasniti. U samostan se ulazi preko maloga mostića. Prva je zgrada visoka oko 10 m, bijelo okrečena. Iznutra je sve drveno. Sagrađen je taj samostan 968. pr. Kr., ali »dugovlasi ustaše« spališe ga g. 1862. Sve je bilo uništeno osim ogromnoga kipa Buddhe u srednjoj dvorani. Lijevo i desno od oltara stoje strahovite ogromne figure, visoke oko 6 m, ako ne više. Načinjene su od drveta i vrlo živahno bojadisane.

Ovaj je samostan znamenit zbog svojega »Oltara zavjeta«, pred kojim su se prije svećenici zaredivali. Sada toga više nema, jer samostan zajedno sa ćelijama momakâ služi kao vojarna.

Samostan velikoga Buddhe (Ta Fo Szu) sagrađen je na brdu, na koji vodi vijugast puteljak i strme kamene stepenice. Za hramom uklesana je u pećini ogromna glava i ramena Buddhe. Sada je to sve pokriveno mahovinom. Jedni vele, da je car Ši iz dinastije Ćhin oko 210. pr. Kr. došao

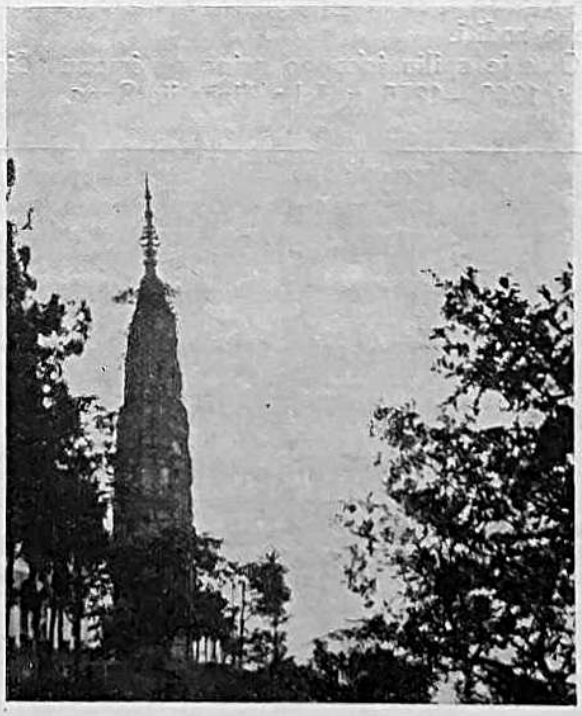

»IGLOLIKA PAGODA«.

*) Ši-wu znači Zapadno jezero.

**) stani, čekaj.

*) »Pidgin English« je vrlo popularan kinesko-engleski žargon, kojim se Kinezi nižih slojeva služe u doticaju sa Englezima i drugim bijelcima

u Hang-Ćao i u z tu pećinu privezao svoj čamac, a drugi hoće, da je taj lik isklesao neki svećenik g. 1120. poslije Kr.

Iglolika pagoda (PaoŠuTha). Ta je pagoda sagrađena pred skoro tisuću godina. Jedni kažu, da ju je sagradio neki princ iz roda Wu-Jue, a zatim da ju je preinačio svećenik po imenu Pao Ši Šu. Taj je svećenik bio teško bolestan i dao je zavjet, ako ozdravi, da će podići pagodu. On je zbilja ozdravio i dovršio ovu pagodu, koja po njemu i nosi ime. Osim ove ima još i drugih verzija o njezinu postanku. Pagoda je po vanjštini svojoj dosta nalik na iglu. Stoji na dosta visoku brdu i vidi se iz velike daljine.

»Spilja ljubičastoga oblaka« (Czu Jun Tung). Po uskoj, gdjekada vratolomnoj stazi vodi nas put kroz gustu tropsku šumu, koja odiše opojnim miomirisom prekrasnog, ali nepoznatog cvijeća i drveća. Najradije bih legao i nikuda se ne bih micao s mjesta. U tom pravom zemaljskom raju, gdje šarene ptičice fantastičnih boja skakuću s drveta na drvo i veselo cvrkuću, najednom pred vama stoji bijelo okrečeni hramić, koji kao da nema nikakve privlačivosti. Ali kad prođete kroz vrata, što su s lijeve strane hrama, pred vama se otvorio ulaz u ogromnu spilju, iz koje se čarobno polagano diže krasan ljubičasti oblak. Silazimo u dubinu i činimo se tako malenima u tom ogromnom podzemnom prostoru. Jedva vidimo jedan drugoga, jer je oblak dosta gust. Boja mu potječe otuda, što su stijene spilje od crveno-ljubičastoga granita.

Na kraju spilje je oltar. Na njemu su bronČani pozlaćeni kipovi Buddhe i njegovih učenika, a gore u hramu se nalaze kipovi Božice Milosrđa (Kuan Jin) i »Mogućnosti« (Ta Ši Ći). Ovo posljednje božanstvo učinilo je konac preseljivanju otvorivši dveri vječnosti svim vjernicima, a da se ne moraju nanovo roditi.

Ovu je spilju iskopao princ po imenu Ćia Ši Tao g. 1260.—1275. u doba dinastije Sung.

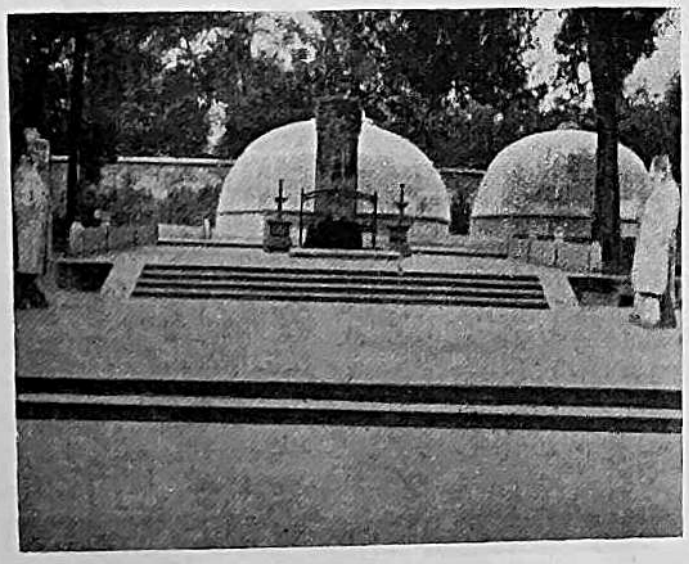

GROB JUNAKA JAO FEI-A.

Grob junaka Jao (Jao Fen). Nalazi se u lijepo ograđenom prostoru pokraj hrama, oko 1 milje izvan grada.

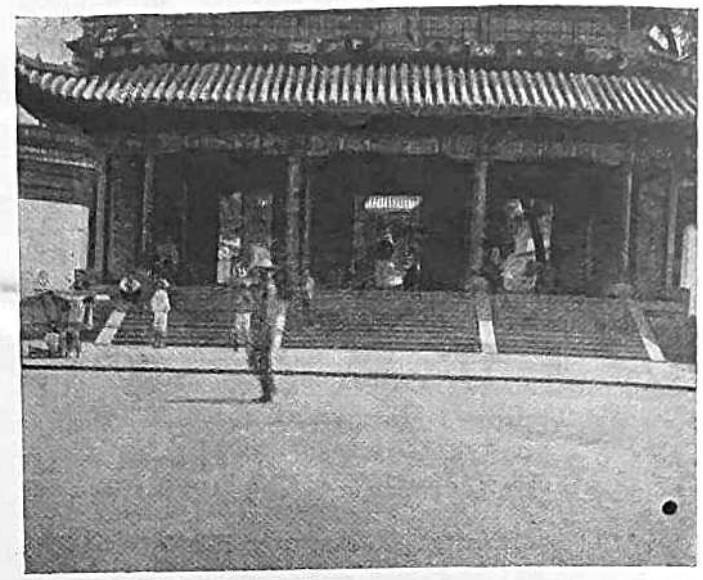

ULAZ U HRAM U SLAVU JAO FEI-A.

Jao Fei bio je znamenit vojskovođa, koji je živio u vrijeme vladanja prvoga cara iz Južne Sung-dinastije (1127. posl. Kr.). On je uspješno ratovao s prvim vladarima dinastije Man-Čžu (Mandžurske). Prvi ministar Čhin Huei, koji je bio nevjeran svojemu gospodaru, potajice je radio na tom, da se zaključi mir, a bio je i zavidan Jao Feiu. Tomu izdajici pođe za rukom, da Jao dođe pred sud. Kod prve raspravè Jao Fei otkrije svoja leđa, na kojima su bile urezane riječi: »Čing Čung Pao Kuo« (»Najvećom vjernošću nastojao spasti domovinu«) i sud ga riješi optužbe. Ali izdajica nije minovao. Jao Fei ponovo morade pred sud i ovaj put osudi potkupljeni sudac po imenu Mu Ćhi Šü njega i njegova sina Jao Jun-a na smrt. Kad je na to Šiao Tung, sin predidućeg cara, došao na prijesto, naredi, da se nađe tijelo Jao Fei-a i dade mu naziv »Kralj Jao«. Kasnije obojicu pokopaše na tom mjestu i u njihovu slavu u blizini grobova podigoše krasan hram.

»Alem — vrelo riba, koje plešu« (Ju C'huan). Pred 1450 godina neki svećenik po imenu Than Ćhao baš se molio, kad se najednoć pojavi Zmajski Car u podobi stare babe, stade pljeskati u

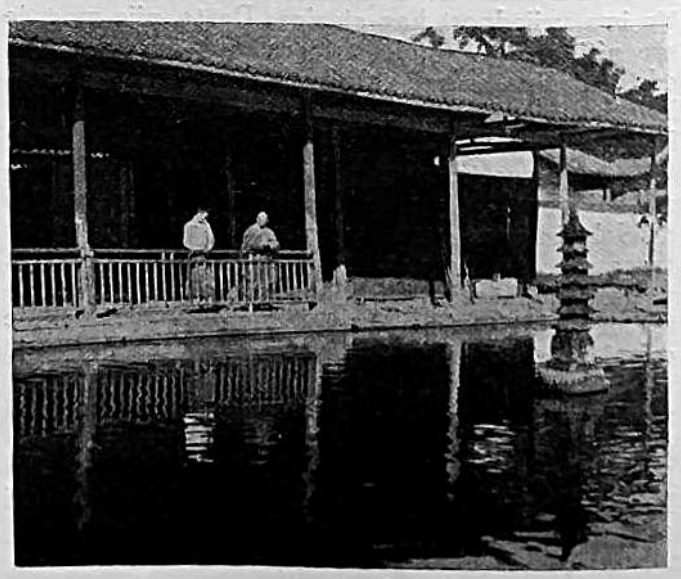

»ALEM VRELO RIBA KOJE PLEŠU«.

znak odobravanja i na tom mjestu odmah poteče vrelo. Car Khang Ši posjetio je to mjesto pred nekih 220 godina i nazva samostan, što se nalazi tik uz vrelo, »Samostan svijetloga lopoča«. U bazenu vrela plivaju ogromne zlatne ribe i šarani. Kinezi dolaze ovamo u velikom broju, da se poklone svetomu vrelu i ribama.

Samostan Ling Jin (»Utočište duhovâ*). Otprilike pred 1660 godina dođe u ovu prekrasnu dolinu, što je sakrivena usred čarnih planinâ, iz Indije slavan svećenik po imenu Hui Li u pratnji svojega vjernoga majmuna. Kad stigoše na to mjesto, majmun se stade vrtiti ovamo onamo, veselo plesati i skakutati i na sve moguće načine izražavati svoju radost i ushićenje. Iz toga vladanja svećenik zaključi, da se majmun valjda osjeća ovdje kao kod kuće u Indiji te nazva gorski vrh, koji se tu nalazi, »Pećina, koja je preletila« (t. j. iz Indije).

Dolazi se toj pećini kroz dugačak gaj, kroz koji tajanstveno prodiru sunčane zrake, a lišće kamfornog drveća svjetluca u sjaju tih zraka kao srebro. Na koncu gaja, koji se sada čini kao tajnovita aleja, stoji »Pećina, koja je preletila«.

Na pećini nalaze se uklesani bas-reliefi, najstariji u okolici jezera Ši-Wu i gotovo najstariji u cijeloj Kini. Tu su likovi Buddhe, isklesani pred više od 1300 godina. Drugi su nekoji isklesani kasnije po nekom kaluđeru Jang Lien, koji je živio prije 600 godina. Pećina je ogromna i na njoj ima mnogo likova, koji su većinom dosta sačuvani, jer pećina sastoji od sivoga granita. Nažalost nije moguće sve likove fotografirati, jer su vrlo visoko isklesani, a osim toga su radi blizine gustoga drveća u vječitoj polutami.

Pred pećinom stoji mala pagoda, koja nosi ime po svećeniku Hui Li, i kaže se, da je sagrađena na njegovu grobu.

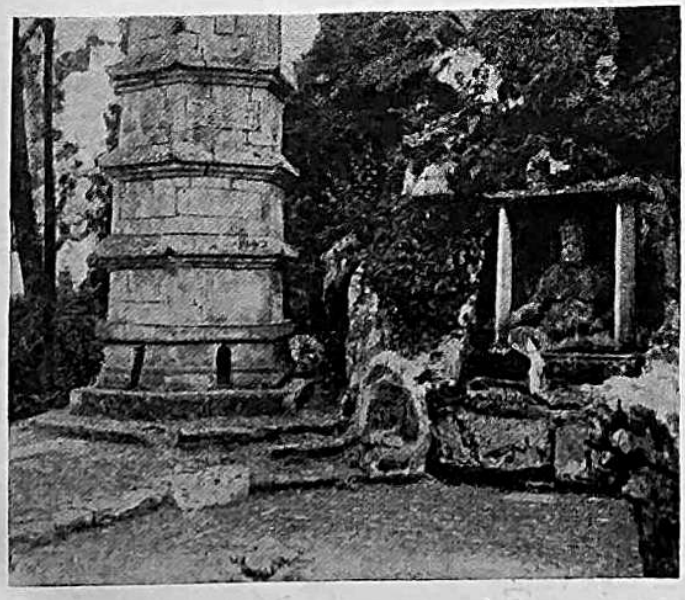

PAGODA HUI LI.

*) Kinezi svoja božanstva obično ne nazivlju bogovima, nego duhovima.

Na desno od ove male pagode odmah se ulazi u spilju, koja se unutra razgranjuje, a glavni joj je pravac dug oko 12 m. Visoka je mjestimice do 8 m. U lijevom ogranku spilje (računajući od ulazi izvana) stoji oltar s tri lika, od kojih jedan prikazuje Buddhu, a drugi su mu valjda famulusi. Načinjeni su od bronce, samo su od vječne vlage već izgubili prvobitni kovinski sjaj. Monah, koji me vodi, uzima u ruke bambusovu motku i pokazuje mi njom nešto na stropu spilje. Gledam i uz slabu rasvjetu vidim, da i tamo čuči mali Buddha. Mora se priznati, da na kipovima nisu ovdje škrti. Ali idemo dalje, jer se od nekih posebnih lojanica, koje ovim monasima služe mjesto kandila, rasprostranjuje takav zadušljivi miris, da se ne može dugo unutra izdržati.

Čisto mi je odlanulo, kad sam na drugoj strani špilje izišao na božje svijetlo. Desno od izlaza tik pod nama teče krasan gorski potok, nad kojim se kao u priči nadvio »Paviljon žubora tekuće vode«. Pod paviljonom je most, koji se zove Hui Lung Ć'iao — »Most zgrbljenoga Zmaja«.

»MOST ZGRBLJENOGA ZMAJA« S »PAVILJONOM ŽUBORA TEKUĆE VODE VRELA«.

Lijevo od izlaza iz spilje opet aleja u stilu Böcklina. Samo još manjkaju dugačke figure u bijelim haljinama. Svu lijevu stranu te aleje zatvara pećina, o kojoj je gore bilo govora. Proteže se ona daleko, ali samo na nekih 100 m ima na njoj isklesanih likova. Pred pećinom i ovdje stoji ogromno drveće, koje baca gustu sjenu tako, da je nažalost moja kamera i opet besposlena.

S desne strane je bijel zid, a iza njega vidi se također gaj od tropskoga drveća. Na kraju zida je hram, o kojem ćemo govoriti potanko, jer je to najljepši od tipičnih kmetskih buddhističkih samostanskih hramova. Osim toga hram je dosta prostran i svijetao, pa smo mogli da si sve točnije progledamo. (Svršit će se).

Roman Šovary.

NEZAHVALNI SIN

(Priređeno prema prilici u Korizmenjaku, knjizi štampanoj u Senju g. 1508.)

U jednom gradu, koji se zove Montana, živio je jedan vrlo opak sin, koji je imao dobroga i ubogog oca. Starac je živio vrlo siromašno. Često je puta došao kući, a nije imao ni kruha. Katkada bi dobio gdjegod kakovu milostinju.

Njegov je opaki sin živio u obilju. I k njemu dolažaše katkada starac u svojoj nevolji. Kad bi se pokazao na sinovljevim vratima, rekla bi žena mužu: »Evo, došao je tvoj otac!« A on bi joj rekao: »Što hoće taj stari vrag?« Neka dođe gore, i podaj mu malo kruha i jako razvodnjena vina, kakovo se djeci daje!« Starac je bio ustrpljiv. I više puta mu se dogodi tako.

Jednoga dana kupi taj opaki sin tustoga kopuna. Žena ga speče. Kad su sjeli za stol i htjeli ga pojesti onako dobro pripravljena i topla, reče opaka žena kao vragom opsjednuta: »Hvala Bogu, što nema tvoga oca!« Na to joj muž reče: »Drago mi je, što ćemo moći kopuna barem u miru pojesti!«

Uto netko pokuca na vratima. Žena pogleda i vidi, da je to mužev otac, pa reče: »To je taj prokleti vrag, ajde vidi, što hoće. Pođi u zao čas i otvori mu vrata!« Brzo sakriše kopuna u jedan ormar i dadoše ubogom starcu nešto kruha, sira i malo vina i nutkahu ga, da brzo pojede. I tako ga brzo otpraviše.

Čim je starac otišao, pohiti sin k ormaru i prihvati tanjur s kopunom. Ali iz tanjura skoči mjesto kopuna velika i strašna žaba i uhvati se za obraz tome sinu. Svi liječnici i lijekovi nijesu mu je mogli skinuti s obraza. Ta mu je žaba pomalo izjela sav obraz, i on je postao sav gurav, te nije mogao ni živjeti među ljudima.

Priopćio **Rudolf Strohal**

CVJETANJE U NOĆI

Zvijezde su bijele procvale
i svemir poprskale
peludom srebrnim;

Radost je blistava jeknula
i mladost prhnula
žilama zemljinim...

Svemir cvate i pelud teče
u cvjetove procvale sreće,
što u grudima nose

miris tuge i bol usuda,
jer svako će zrno peluda
izgorjet u kaplji rose.

Zlatko Vitković

POVRATAK

Odškrinut ću vrata
U svom starom domu,
Kao da se nadam
Prijatelju svomu,
Koji — ne će doć!...

Odškrinut ću vrata,
A u dvor će ući
Samo staro pseto,
Što je vjerno kući,
I ti, dobra noć...

J. V. R.

PJESMICA O MRTVOM PJESNIKU

Dobra njeg'va usta mirna su i šute,
a dvije blijede usne dvije su čaške krina;
dva plamićka — željna neba i visina —
utonula gasneć u modre kolute.

Na licu mu izraz prepaćene boli
i mekane crte smirenog praštanja,
a na kamnom čelu u aureoli
zadnji su odbljesci nevinih maštanja.

U njemu su zgasli svi cvijetovi želja
i miris tog cvijeća oko njeg se širi,
a u srcu njeg'vom nesta tuga velja,
pjesme ne će više drhtat mu na liri.

Davorin M. Robotić

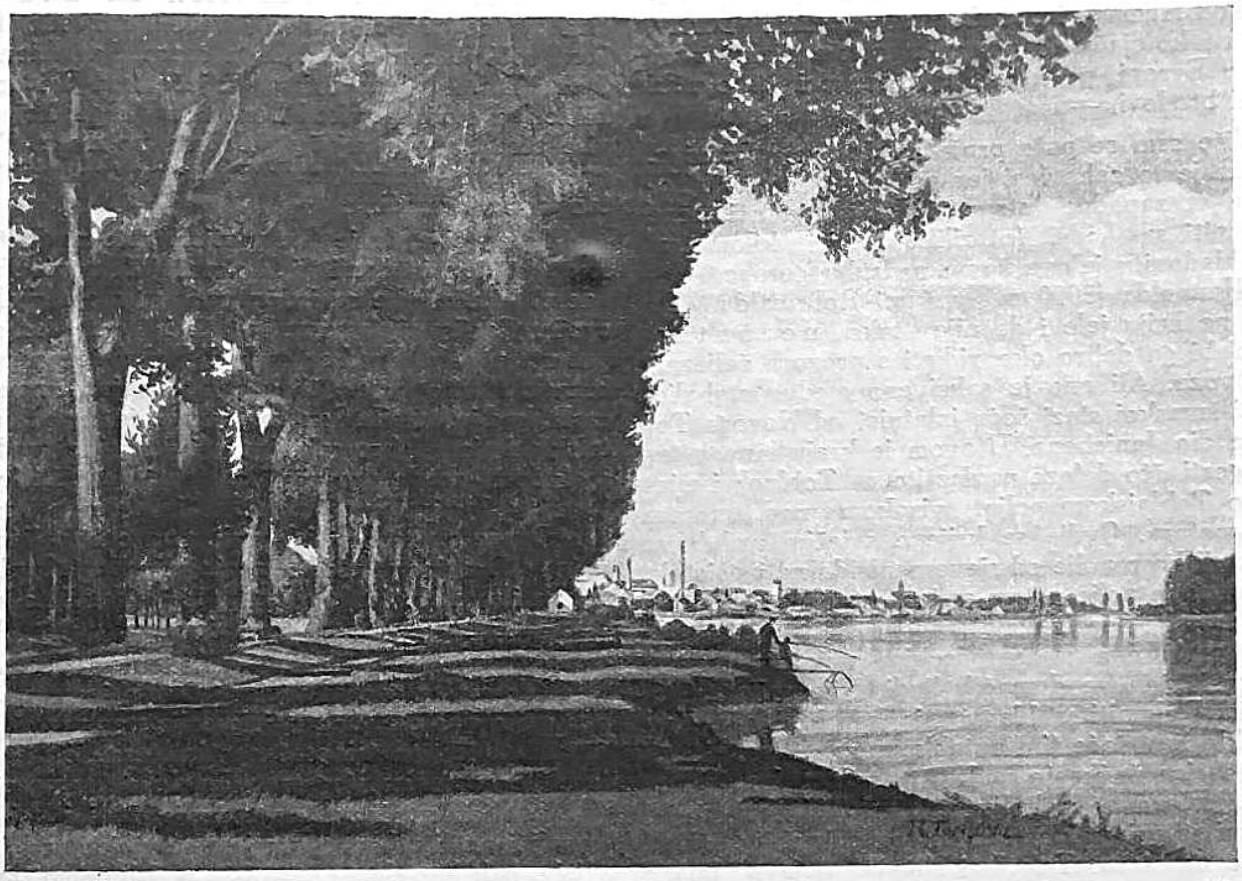

RUDOLF TURKOVIĆ (Osijek): ŠETALIŠTE UZ OBALU DRAVE.

PUT

Veliki je sivi parobrod stajao uz zidanu obalu spreman za put; drveni ga je mostić spajao s molom, i njime su se uspinjali na palubu broda putnici odjeveni u putno ruho. Smještali su svoje stvari po palubi i glasno se pozdravljali s rođacima i znancima, što su stajali na molu. More je bilo mirno, a sunce se smiješilo svisoka i bacalo na pregršte svojih zraka po vedroj okolini. Sve je odisalo vedrinom i veseljem.

Veliki je brod stajao mirno i ponosno; spremao se na put u daleki svijet. Stroj je u njemu šumio i od toga je lako podrhtavala paluba, a dimnjak je izbacivao oblake sivog dima. Činilo se, da parobrod skuplja snagu za dalek i naporan put. Dimnjak s bijelom zvijezdom i jarboli okićeni šarenim zastavicama nagnuli se prema krmi broda; činilo se, da se parobrod ponosno ustobočio i da onom svojom bijelom zvijezdom kao okom motri pred sobom pučinu, s kojom će se doskora imati da bori. Bio je lik ponosnog i svijesnog junaka.

— Ne bojte se, bijele kućice uz more, ne bojte se. Vi mi povjeravate svoje hranitelje, svoje mile... ja ću ih čuvati. Nadvladat ću sve valove i oluje i dovesti ih u sigurnu luku. Vaše misli, koje žele sreću meni i svojima, jačat će me na teškome putu. A misao, da nosim sa sobom povjerene mi živote vaših dragih, davat će mi snagu i ustrajnost u borbi i sili. Ne bojte se, bijele kućice uz more. Ostajte zbogom! Zbogom!

Stroj zašumi jače, i brod se stade micati. S mola klicahu ljudi i pozdravljahu putnike, a s palube lepršahu bijeli rupci. Nekoliko se golubova uz glasan krik diglo u zrak.

Parobrod je smjelo rezao mirnu površinu mora; oko njega se more zapjenilo, a iza njega ostajala duga bijela brazda. Dim se bujno dizao u zrak, a šareni su se barjaci veselo vijali i pozdravljali malo primorsko mjesto. Lađa je smjelo pošla ususret buri i oluji...

Vinko Dorčić

IZVOR DRAVE

U ratno me vrijeme g. 1916. i 1917. dovela dužnost u najljepši kraj Tirolskih Alpa u kršne Dolomite. Više sam se od godine dana zadržavao u neposrednoj blizini romantičnog mjesta Toblacha, što leži sred Toblajskoga polja (Toblaher-Feld). U tom polju izvire rijeka Drava, koja potječe i optječe veliki dio naše kraljevine. Ona nas i danas dijeli od madžarske republike, a kroz vijekove nam je bila obrambena crta proti njoj. Na Dravi leže mnoga naša mjesta; gradovi i trgovišta Maribor, Varaždin, Koprivnica, Virovitica, Donji Miholjac i Osijek te mnoga velika i ma-

nja sela. Drava se u našoj domovini i gubi, utječući kod Aljmaša ispod Osijeka u silni Dunav, pak ga tako ojača, da on ovdje postaje rijeka prvog reda u Evropi, po kojoj plove morski trgovački i ratni brodovi. —

Više sam se puta prošetao do vrela Dravina. Ugodna je to zabavica, jer od samog mjesta Toblacha sa zapadne strane i Jnnichena s istočne nema niti sat hoda (otprilike četiri kilometra) kroz hladovitu jelovu šumu na rubu gorskog masiva Haunolda (3000 m.) u šumi Rohrwaldu. Da vrelo ne kriju jele i da nije tako n e z n a t n o, moglo bi ga dobro oko vidjeti s prozora željezničkog voza. Ali ono je sakriveno među stabalje. Po toj šumskoj stazi šeću izletnici od Novoga Toblacha dio Jnnichena. U ovom je kraju mnogo takvih gosti, što dolaze navlastito u Toblach i mjesta po Toblajskom polju, visokom nad morem 1250 metara. Ovdje se krijepe sviežim uzduhom, što struji kroz polje od sjeverozapada na jugoistok. Toblajsko je polje u tom smjeru otvoreno i vjetrovima, koji ljeti razblažuju gradske stanovnike, a zimu zametu dva metra visokim snijegom ceste, putove i stanove domaćih ljudi. Nije snijeg u tirolskim Dolomitima blag i mio kao kod nas. Kad se dakle ljeti šeće tim puteljkom, zaustavi šetaoca mala barica žućkaste vode, što mili u dva tri neznatna mlaza po nekoliko metara visokoj žutoj glinskoj stijeni, pak se spušta bez najmanjega šuma i buke na stazu. Takvih i sličnih pojava ima u Dolomitima na svakom koraku, oni nijesu ništa neobično, pak se prolaznik na njih i ne obazire. Doista se ne bih obazreo ni ja na tu stijenu i njezinu vodu, da kraj stijene nije pričvršćena crna obična ploča s napisom: »Drau-urqvelle« — izvor Drave. — Dakako, kad se to pročita, sama od sebe noga popostane, a prolaznik se zagleda, ne vjerujući svojim očima, da bi ta mala vodica mogla biti začećem tako velike rijeke, kao što je Drava, kakvu je gledamo u našoj domovini. Ali je tako!

Voda iz barice otječe na livadu, što se odmah veže uz rub šume, i prostire se do kolne ceste i željezničke glavne pruge iz Villacha preko Franzensfeste u Innsbrucku. Vode kao da je nestalo pod livadom. Ne vidi se, jer se sva po njoj razlila i učinila ju pištalinom. Ovdje se voda skuplja nevidljivo do kolnog puta i željeznice u obični potok i teče četiri kilometra do gradića Innichena. Ni ovom potoku ne bi oko vjerovalo, da je to rijeka Drava. — U Innichenu se sastaje sa Sextenbachom, koji protječe kroz Sextensku, dvanaest kilometara dugu dolinu, a velik je kao Sutla i neporedivo veći od Drave. Obje se vode sastaju baš u samom mjestu Innichenu, odakle teku kao jedna rijeka — rijeka Dravą, što je brzo postala velika kao Una u svom srednjem tijelu.

Prolazeći malone svaki dan kroz Innichen, promatrao sam rijeku Dravu i mislio, da bi se ona morala zvati Sexte, a ne Drava, i da se velikom Sextenu time nanijela nepravda. Ali je Drava, premda neporedivo manja od Sextena — od njega mnogo važnija, pak je zato morao predati Dravi svoje prvenaštvo. Evo uzroka! U blizini naime Rohrwalda, gdje izvire Drava, također izvire ispod Dürrensteina rječica R i e n z. Drava teče na istok, a Rienz na zapad. Tako su počeci tih dviju rječica ujedno počeci velikih i važnih razvoda. Dravom počinje razvode Crnoga mora, a Rienzom Jadranskoga. Rienz naime utječe kod Brixena u Eisack, a ovaj opet kod Bozena u Adigu, koja poviše ušća Padova utječe u Jadransko more. To je evo važan i odlučan uzrok, što je znatno veći Sexten morao uzmaći.

Poznato je, da je Drava rijeka, što naglo teče. Pače je i njezin donji tijek u našoj domovini brz i »dere« obalu, gdje su inače velike i male rijeke u svojim donjim tijekovima lagane i trome, jer su si put utrle, pak teku bez otpora. Drava je pogotovu brza u svom gornjem tijeku, kao da je odmah porasla, kad je primila Sexten. Premda je kroz Pustertalsku dolinu dobro regulirana i u nasipe svedena, ipak često znade prodrijeti nasipe i potopiti livade i ono malo tirseskih polja. Po livadama su svuda oko Drave stanovnici iskopali mnoge kanaliće, da natope Dravinom vodom svoje livade. Svelo se Dravu i za električni pogon, pače i u dvorišta kuća, gdje pomaže u obrtu, tjerajući mlince i različne alate u malom obrtu.

Kao svaka gorska rijeka i Drava je puna ribe, poglavito pastrve, one najukusnije pastrve, što ne naraste veća od trideset centimetara, lijepe, srebrene sa crvenim pjegama. Ne obiluje samo rijeka tom hvaljenom ribom, nego su je puni i oni uski konalići po livadama. U njima se ribice rado skupljaju, pak kao da se u zatišju pod bujnom travom dolinskih livada odmaraju, umorne od napornа plivanja u brzoj vodi. Sve je to nalik velikom pastrvnjaku, što ga podigla sama priroda sve bez izvještačenog rasadišta. Pastrva se svuda rado lovi, jer se njome svatko rado počasti, a pogotovo su ih vojnici mnogo lovili, jer se vojnik u ratno doba nije mnogo osvrtao na lovne i ribolovne propise i razna zakupnička prava. U gornjoj Dravi također ima ribe iste vrste kao i kod nas, ali je rjeđa, jer ova ne ljubi ovako nagle vode, kakva je ovdje Drava.

Rijeka je Drava u Tirolu još malena za plovidbu. Ne vide se čamci ni splavi po njoj. Jedino plivaju po njoj pojedina stabla do nekih pilana uz obalu, gdje ih ustavljaju na branama i pile u jelove daske. Drava se kao potpuno plovna rijeka računa tek od Barča. Ali se i u ovom njezinom toku teško plovi, jer je ona od svih naših velikih rijeka ponajvećma zamuljena, pak se u kratko vrijeme staloži na njenu dnu toliko mulja, da se često mora »bagerima« jaružiti.

Mimogred ću još spomenuti, da u krajevima oko gornjeg tijeka rijeke Drave žive danas samo Nijemci, oni pustertalski Nijemci, što se vrlo razlikuju od istih svojih užih zemljaka Tirolaca, a pogotovo od drugih Nijemaca. Posve su drugoga tipa, ćudi, osjećaja i pogleda u život. Uvijek oni naglašuju, da su »Pustertalci«, rijetko da su Tirolci. Doista se vidi na svakom koračaju, da u tom germanskom roju ima primiješane krvi, jer su se ovamo u šestom vijeku naselili Slovenci iz Panonije, kad su ih iz evropske pradomovine potisnule avarske bujice. Da ih nijesu žilaviji germani posve germanizirali, bilo bi naših Slovenaca mnogo više, jer su ovi pustertalski Slaveni bili jedno s onima, što sta-

nuju u Koruškim i Kranjskim Alpama. Da nijesu germanizaciji podlegli, bila bi i rijeka Drava potpuno slavenska rijeka, jer su panonski Slaveni dosegli mnogo dalje na zapad nego je Toblajsko polje i izvor Drave. U donjom pak tijeku Drave živu ponajviše Slaveni također na madžarskoj strani.

A. Messner—Sporčić

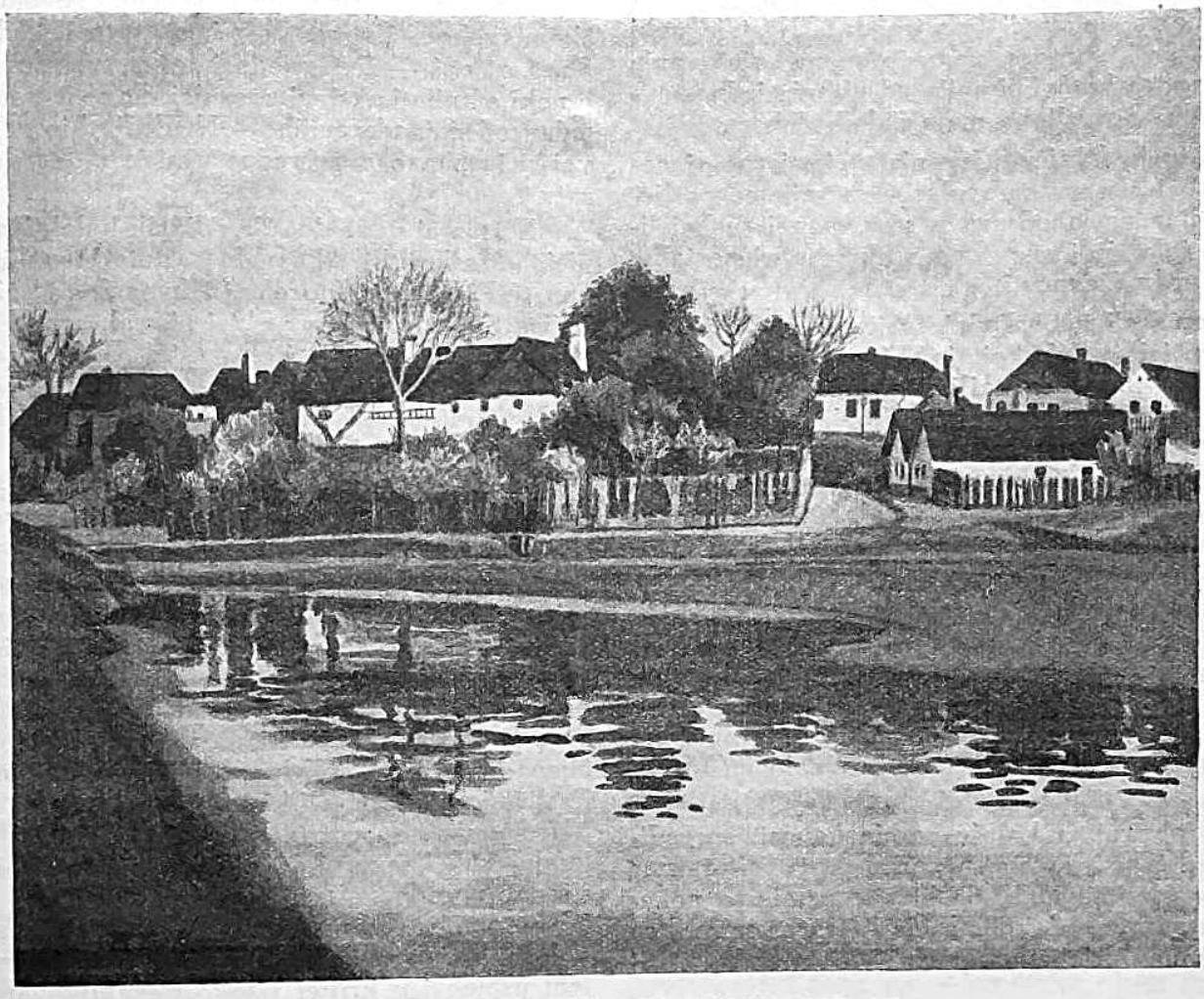

RUDOLF TURKOVIĆ (Osijek): OSJEČKO PREDGRAĐE.

RAD

Kada jutro u biserju dršće
ko blistavi đerdan
snivanih ideala
na mirisnim grudima
procvale zemlje,
i kad usijano podne
u žaru svom
cijedi sve misli i čežnje
u kaplje znoja, —
i kad meki soton
spušta krila svoja:
u radu je mome
molitva moja.

Zlatko Vitković.

SMJEROVI RUSKE SAVREMENE KNJIŽEVNOSTI

Ruska se revolucija raspada na dvije strogo odijeljene etape, — jedna politička kratkovremena i impulzivna, koja usprkos svojih tihih nastojanja bez koordinacije i voljne osnove, nosi u sebi početak mirnoga evolucionizma, — druga još zasada nedovršena, destruktivno-dinamička, imperativna epoha, — s o c i j a l n a, kranje materijalistična po svom karakteru i zadaćama. Kod posljednje je tako jako došlo do izražaja ono individualno i lično, što je karakterno svojstvo i oznaka nacije, koja se izložila čudnom eksperimentu, — tako da ne samo mnogi političari i javni radnici Europe, nego i socijolozi smatraju događaje u Rusiji tekar epizodičkom, specifično-ruskom pojavom.

Bilo kako da se gleda na revoluciju i na odražaj njezin u psihici ogromnoga naroda, — nesumnjivo je, da je ona unijela u spoznaju inteligentnih krugova i masa novi elemenat analize. Ta je analiza zašla iz područja čovječjih odnosa i dalje — u predjele tajnoga i komplikovanog intelektualnoga

ja i pod njezinim pritiskom su se ponovo promotrili dosada riješeni — kako se činilo — uslijed snage inercije neoborivi problemi etike, prava i morala.

Kaplja dube kamen. Sedam godina nepoštednog rada razrušavanja, neprekidne kritike svega staroga ne mogu proći bez tragova. Nastaje neki tajni psihološki proces, nameću se na rješavanje pitanja mnogo kompliciranija od pitanja jednostavne, jednolične razdiobe materijalnih dobara.

Kaošto je faktična, izvanja, neizmjerno i nepodnosivo teška ruska realnost za vrijeme posljednjih godina našla odraza u savremenoj ruskoj literaturi, tako je i sve ono sakriveno i nestalno opaženo u književnosti.

Nazor, koji u posljednje vrijeme vlada u literarnoj kritici, o dubokoj individualnosti tvorca i — pisca, — može se najljepše aplicirati na rusku literaturu posljednjeg perioda. Različito su se dojmili, različito su se prelomili u prizmi stvaranja i različito su se riješile u psihologiji nositelja i radnika ruske literature tako ogromni, svojom silom i razmjerima poništujući događaji, kaošto je rat i revolucija.

Upravo revoluciji duguje savremena ruska literatura svoju individualnost, — revoluciji, koja je razrušila ono, što je ranije postojano vezalo, zbližavalo, ujedinjavalo i donekle obescjenivalo svojom preduzetnošću, tendencioznošću stvaranje pojedinih predstavnika literature — ideologiju ruskoga društva.

Bez obzira na kranju rascjepkanost, sporadičnost da tako kažem, »periternost« literarnog stvaranja, držimo ipak, da bi bilo zamiljivo pokazati one putove, po kojima ide literarna misao, pa makar samo približno upozoriti na pravce stvaranja.

Od nas pretpostavljeni putovi ruske savremene literature su, posve prirodno, uslovljeni i vremenski; kao iza nepronične kitajske stijene od radoznalih i upitljivih očiju sakriveno je ono, što se stvara na neobuhvatívom prostoru Rusije, i teško je staviti prognozu idućih dana. Ide, šumi, šumi neukrotiva, svojevoljna, snažna ruska vijavica, i ništa se ne može razabrati u divljem njezinom hučanju..

Ruska literatura zadnjih godina je n e o r e a l i s t i č n a.

Ona je bila realistična od Puškina do Lava Tolstoga, poslije kojega nastupa period dekadenstva (propadanja) i simbolizma; jedan od vrlo jakih njegovih predstavnika bio je Leonid Andrejev.

A. Čehovom počinje historija ruskoga literarnoga impresionizma. Od savremenih pisaca njemu je najsličniji Boris Zajcev i donekle I. Bunin, koji je u velikoj mjeri naturalističan u djelima, posvećenim ruskom selu. Od »mlađih« može se ovamo svrstati Juraj Slezkin.

Jakim predstavnicima neorealizma u literaturi, koji se zgusnuo u skoro grafički naturalizam, javljaju se pisci, okupljeni u Rusiji u literarnom udruženju »Serapionova braća«, koje je organizovano pod vodstvom i na poticaj jednoga od najkrupnijih pisaca — Eugenija Zamjatina, koji je bio na čelu tog literarnog društva. To su Mihail Zoščenko, Mihail Slonimski, Nikolaj Nikitin, V. Ireckij, Vsevolod Ivanov, Nikolaj Tihonov, V. Kaverin, Gruzdjev, Konstantin Fedin i Lav Lunc. (Lunc je početkom ove godine pobjegao iz Rusije i umro u maju 1924. u Berlinu).

Njihovo jje stvaranje posvećeno revoluciji, teškom ruskom životu, užasima rata i gladovanja. Sami su oni — živi svjedoci teške ruske realnosti, a neki od njih i aktivni učesnici. Tako je na primjer jedan od najnadarenijih — K. Fedin bio u crvenoj vojsci i uzimao neposredna učešća u građanskom ratu.

U štampi su se dosada pojavili kolektivni zbornici: «Moskovski Almanah«. »Peterburgski Almanah« (»Pčele«), i »Inozemni Almanah«, te čitav niz knjiga tih autora, kao »Plavi pijesak« od V. Ivanova, »Cvjetni vjetrovi« i »Povratak Buddle« od istoga autora; »Ruske noći«, »Noćni požar«, »Polet« od N. Nikitina, »Šesti streljački« (puk) od M. Slonimskoga itd.

Opća je njihova crta objektivnost, neka suviše skrupulozna bojazan, da se kaže vlastita riječ katkada do amoralnosti velika bojažljivost pokazati u djelima svoje vlastito lice. Oni su — grafičari, pripovijedaju jednim tonom, prepričavaoci bez strasti, i zbog toga često hladni crtači zbiljnosti: — teške, kaotične, krvave i okrutne zbilje. Njihove su boje crna i bijela; njihov šarm — je hladna igra svijetla i sjene. Njima nije svojstven mekani, emocijonalni akvarel, a pero u njihovim rukama više je slično dlijetu negoli kistu.

Tehnički su oni talentirani i originalni. Njihov je slog suh i sažet, kocentriran; prikazivanja nova i jarka, poredbe — smjele i neočekivane.

Jedno je od najboljih djela pripovijest Vsevoloda Ivanova »Polaja Arapija«, koja je imala golem uspjeh i u kritici visoko okvalifikovana.

Porazujući svojim majstorstvom priča tu autor o jednoj epizodi strahovito gladne godine u Rusiji — o preseljivanju seljaka; o tome, kako su, tamni i naivni digli s mjesta čitavo selo, te se iz starih, kroz vijekove naseljenih gnijezda uputili po žaru, po mjestima pješčanim i bezvodnim, po stopi beživotnoj, ispaljenoj, izgorjeloj, u neizvjesnost, sa cijelim svojim siromaštvom, tražeći novu zemlju — Poluju Arapiju — Etiopsku zemlju, gdje prema potrebi pada kiša ili sjaje sunce. Idu, jedu miševe i konjski izmet, a u noći opipavaju usnule, tko je od njih deblji.

Divna jednostavnost, neki iskonski primitivizam, jednoličnost te priče dovode nas do hladnog užasa, hipnotička mistika starinskih narodnih bajanja i pričanja izvodi preneražujući mukli dojam.

Realističan i najnadareniji je od ruskih pisaca možda u ovo vrijeme najkrupniji od njih, — Ivan Bunjin, jasan i pregledan, mogostran i suzdržljiv, katkada nešto suh, uvijek precizan i siguran, fin i uman poznavač ruskoga sela, ruskog života prije revolucije.

Nešto mekaniji od njega je drugi predstavnik ruskog literarnog Olimpa i Aleksij N. Tolstoj, blistavi pripovijedač, nježan i oštar, katkada turoban, a katkada malo podrugljiv, zamamljiv, držeći pažnju čitatelja u neoslabljivoj napetosti. On je autor romana »Put po mukama«, koji je doživio golem

uspjeh. Posljednjih je godina u tuđini izašlo nekoliko knjiga njegovih pripovijedaka »Raž«, »Vlaga mjeseca«, »Umiri moje boli«, roman »Hromi gospodin« — prvo veće djelo, kojim je stekao popularnost u Rusiji, »Povijest mnogih odličnih stvari« i »Djetinjstvo Nikitino«. Svaki sujet pod njegovim perom dobiva neočekivanu sočnost, jarkost, zamamnu svježinu. Iz otrcanih, trivijalnih »ratnih« tema on je pričama »Prekrasna dama« i »Pod vodom« stvorio uzore prekrasne umjetničke proze.

U posljednje je vrijeme izašlo iz štampe njegovo posljednje djelo, roman »Aelita« (putavanje na Mars u našim danima, — iz Sovjetske Rusije).

Blistava, nježna i nekako krhka je njegova »Ljubav — knjiga zlatna«, — epizoda iz vremena ruske carice Katarine II., ispričana u dramatskoj formi.

Pod teškim prilikama izgnanstva nastavlja svoj rad veliki ruski pisac A. I. Kuprin, čija su djela »Dvoboj«, »Jama«, »Granatna brasleta«, »Olesja« i druga u prevodima poznata Europi još iz vremena prije rata.

U današnje doba on završuje drugu knjigu dječjih pripovijedaka,

Ovamo ide i jedan od najtalentiranijih stvaralaca umjetničke besjede, koji je nedavno stigao iz Rusije u inozemstvo, I. Šmeljev, čija se pripovijest »Neiskapljivi kalež« smatra najljepšim od svega, što je dala ruska literatura u posljednji četvrt vijeka.

U svojoj nedavnoj potresnoj priči »To je bilo«, — pripovijeda epizodu iz velikog rata, kako je neki junak slučajno upao u ludnicu, i bio prinuđen tamo ostati po volji jednoga bolesnika, koji je terorizovao čitavu bolnicu. Finim psihološkim umjećem razradio je autor vrlo kompliciran i ozbiljan sujet, visokim intuitivnim nadahnućem on otkriva stanje po našem mišljenju zdravoga čovjeka — usred abnormalnih, — tako te se čovjek mučno ustavlja pred pitanjem, gdje je granica, gdje je konac »zdravoga smisla« i početak bezumlja? . . .

II.

Nešto po strani stoji najčudniji, najfantastičniji i tajnovitiji od ruskih pisatelja — Aleksij Remizov. On se skoro i ne može prevesti. Njegovo područje — to je uskrišenje starog ruskog apokrifa, inkarniranje tajne starine ruske bajke, priče, gatanja. Njegovi su junaci oživjeli fantomi i stanovnici gluhih šuma, neprohodnih bara, šumski ljudi, vražići, vodenjaci, — »neživi«, snabdjeveni izvjesnim čovječjim svojstvima. Neobično bogat jezikom, vitkim slavenskim crtežem, sporo i s ljubavlju niže on sitni biser starinskih bajanja, tajanstvenih talismana, — zaboravljenih čarobnjačkih riječi.

Kod njegovih heroja — ljudi je psihologija malo razumljiva, i nikada čitatelj ne zna, kojim će ga putem izvesti iz zamršenog položaja, kako će se na kraju rasplesti lukavo spleteni čvor uvijek originalne fabule. Jako su zanimljivi njegovi »skazi« (Sibirski skaz«, »Čakčigis — Taasu« i tibetski skaz »E«); njegove knjige »Peti čir«, »Povijest o Ivanu Semjonoviću Stralilatovu«, »Pijetlić« i dr. te njegove priče u posebnim zbornicima-almanasima »Strug«, »Veretenu«, i »Spoholi«.

Nadalje zaslužuje osobitu pažnju simbolički pravac literature mistički romantizam.

Začetnik je toga pravca, kako je već prije spomenuto, Leonid Andrejev.

Rođen u epohi nazadovanja, stekavši gromku popularnost u periodu teške poslijerevolucione reakcije (1. revolucija 1905. g.), apatije, umornosti, — činio se L. Andrejev mnogima nenaravnim, retoričnim i lažnim. Psihička hipertrofija — to je bolest njegovih heroja. Njegove su boje guste i namjerno mračne, on je u svojoj proročkoj, pretencioznoj simboličnosti neuvjerljiv i nategnut.

Tako su govorili.

Ali zbiljnost je, kako vidimo nažalost opravdana, njegov »Crveni smijeh«.

U naše se vrijeme javlja kao nasljednik simbolizma u literaturi Andrej Bjelij sa svojim »Srebrenim golubom«.

Taj se pravac može karakterizirati predosjećanjem strašne kolizije protivnih načela, gnjeva uznemirenih viših sila. U divljim skokovima naše sadašnjice osjećaju se blizi, strašni i neotklonivi koraci probudjenih gospodara transcendentalnoga svijeta.

Mističku nijansu dobiva ruska revolucija naročito u savremenoj poeziji.

Od prozaika, blizih do neke mjere tomu pravcu, — htio bih spomenuti mladoga, no vrlo samostalnog pisca I. Lukaša.

Njegov misterij »Djavo« je mračna, surova i okrutna simfonija. Strašne posljednje godine nijesu nego obnovljeni lik Satane, đavola, koji se skoro dušio u krvi, postao umoran od borbe s Bogom i uskliknuo: — »Bože, eto ja, Đavo, ja plačem, ne mogu izdržati tih muka«.

Neobično je karakterističan za epohu, koju proživljava Rusija, još jedan smjer ruske literature. To su djela, na sreću malobrojna, gdje se autor ograđuje od zbiljnosti hladnom, staklenom stijenom skepse, sarkazma i prezira te fiksira sadašnjost promatrajući je kroz tu stijenu.

Taj smjer nije nikako nov. Ali ako je ikada prije ruska literatura imala osobiti potez — samoanalize, samobičevanja, refleksa, iznošenja na vidjelo najintimnijeg i najtamnijega u cilju pokajanja, ako su tamne strane predašnjega života obvezivale na porugu, — to ona sada u tako neobično teški i odgovorni momenat nije ničim opravdana.

Ruska literatura poznaje Gogolja te ujedljivog i katkada zlog Saltikova-Ščedrina. No ono, što su oni pisali, nje bilo hladno, jer je bilo duboko i tragično proživljeno od njih samih, koji su poznavali veliku odgovornost riječi.

No na veliku žalost izgubili su kritika i sarkazam savremenih predstavnika toga smjera blagorodni gogoljevski »smijeh kroz suze«, i bez obzira na njihovu nesumnjivu talentiranost, — njihovo je »bičevanje savremenosti« neozbiljno, ako ne i — uvredljivo u svom jeftinom ruganju, u prezirnom smijehu transformiranih Tscild-Harolda.

Ravnodušnom ljubopitnošću, katkada gađenjem, podcrtavaju oni baš najtamnije, najmračnije strane života, ograđuju hladnom umornošću mizantropa, otresaju prah sa svojih nogu od »nenadarene, ništave, strašive i jadne čovečje bljuzge«.

Ne govori badava jedan od njih — I. Erenburg — na usta svoga heroja: — »Moje se srce ne puni nenavišću, već velikom neljubavlju«.

Nenavist je aktivna, sposobna za djelo i za transformaciju, a neljubav je praznina, nula, beživotnost, pasivnost.

Ovamo, među pisce toga smjera ide I. Erenburg sa svojom velikom i vrlo bučnom knjigom »Događaji Hulio Hurenita i njegovih učenika«, — koju je europska kritika nazvala »knjigom cinizma i amoralnosti«, i A. Vetlugin.

Vetlugin u svojim djelima »Avanturiste građanskog rata. »Treća Rusija« i »Junaci i uobraženi portreti« opisuje, sa smiješkom i podrugljivošću, tešku i krvavu tragediju ruske zbiljnosti — nečovečji okrutni građanski rat; a u knjizi »Zapisci podlaca« s nekim sladostrasnim, zluradim veseljem, ushićeno i zaneseno priča o podlosti i gnjusobi čovečjeg padanja.

Tomu se smjeru u Rusiji donekle približuje Boris Piljnjak, kojemu se u revoluciji i u svemu ruskom životu priviđavaju samo »strašne mordovske rugobe«.

Svršavajući ovaj prikaz treba još jedamput upozoriti, da je savremena ruska literatura — deskriptivna. Ona ne postavlja nikakovih prognoza, ne govori vlastite riječi, nego pažljivo i s mogućom objektivnošću fiksira teški i mučni život rođene zemlje.

Nikolaj Roščin.

LISTAK

PROSLAVA PEDESETGODIŠNJICE HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA U ZAGREBU.

Kada se godine 1874. osnivalo u Zagrebu hrvatsko sveučilište i hrvatski sokol za narodne vlade bana Ivana Mažuranića, odlučiše neki odlični patriote i oduševljeni ljubitelji prirode i planina da osnuju i hrvatsko planinarsko društvo. Među osnivačima bili su većinom sveučilišni i gimnazijski profesori Torbar, Žulić, Pilar, Brusina, Janda, Matković, Vukotinović, Crnadak, Čučković, Šlosser-Klekovski Dizdar, Guteša i Budisavljević. Direktni poticaj za osnutak društva dao je sveučilišni prof. dr. Frischauff iz Graza, koji je došao otvorenju sveučilišta te okupio oko sebe ljubitelje prirode i učinio odmah i izlet na Sljeme. Prva glavna skupština bila je 29. travnja 1875., a prvim predsjednikom bio je Šlosser-Klekovski, koji je sa svojim drugom prof. Gjurom Pilarom društvo uveo u život te predobio zagrebačku inteligenciju i građanstvo za plemenitu i kulturnu zadaću društva. Prvi izleti bili su na Sljeme, Oštrc, Plješivicu, Bjelolasicu i Ivančicu. Na Sljemenu je već g. 1877. podignuta prva drvena piramida, a g. 1875 podignuo je grad Zagreb na Sljemenu prvu turističku kuću. Ujedno je u to doba prokrčen put iz Gračana na Sljeme, na Okić, Kalnik, Plješivicu, gdje je podignut i čardak, na Kraljičinu zdencu sagrađeno je zaklonište, a na Sljemenu je obređeno isto kao i na Kraljičinu zdencu, izvrsno vrelo. U početku je društvo bilo centralistički uređeno, te je imalo samo svoje povjerenike izvan Zagreba. G. 1884., bilo je 18 takovih povjereništva. U prvom desetgodištu brojilo je društvo oko 200—300 članova, većinom iz Zagreba. G. 1889. sagrađena je na Sljemenu druga piramida i to željezna, a H. P. D. podiglo je piramidu i na Plješivici i Ivančici, te prokrčilo mnoge putove na gorama u Hrvatskoj. Od god. 1892., upriličuju se mnogi zajednički izleti, te su stvorene samostalne planinarske organizacije na Sušaku, u Osijeku i u Zadru. G. 1898. počelo se izdavanjem društvenog časopisa »Hrvatski Planinar«, koji izlazi još i sada nakon nekih prekinuća, a uređuje ga prof. J. Poljak. Kroz 29 godina bio je na čelu društva grof Miroslav Kulmer, vlastelin šestinski, a sada je predsjednikom veliki propagator turistike Dr. Krajač, odvjetnik u Jastrebarskom. Od god. 1910. prošireno je djelovanje društva na Gorski Kotar i Velebit, markirani su mnogi putovi i sagrađene planinarske kuće na Risnjaku, Visočici i Velebitu. Članova je bilo u to vrijeme oko jedne tisuće. Za rata društvo je prestalo djelovati, a g. 1917. je obnovljeno. Promjenom je pravila djelokrug društva proširen na cijeli teritorij SHS., a broj je članova narasao na 2000. G. 1920. Društvo je izdalo štampom nekoliko vodića: po Velebitu i Senjskom Bilu od dr. Krajača, po Gorskom kotaru od J. Pasarića, i po Sljemenu od Vj. Novotnija. G. 1922. priređena je velika planinarska izložba u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu, koja je mnogo pomogla razvitku planinarskog sporta u Zagrebu. Danas imade H. P. D. preko pet tisuća članova sa 20 podružnica, a planinarskih kuća imade šest. Izvedene su razne nove markacije gorskih putova, te je isposlovan popust od 50 posto na željeznicama za društvene izlete. Društvo kani podignuti svoj planinarski dom u Zagrebu, u koji će se smjestiti i planinarski muzej. Na Malu Gospojinu dne 8. rujna proslavljena je ovog ljeta na vrlo svečani način pedesetgodišnjica H. P. D., koja je trajala dva dana i na koju su došli mnogi strani i domaći gosti. Održana je svečana sjednica, mnoga predavanja, svečani banket, a drugi dan je učinjen zajednički izlet na Sljeme, kod kojega je sudjelovalo više stotina planinara.

U Zagrebu se planinarstvo tako razvilo, da nema nijedne nedjelje ni sveca, da naše divno Sljeme ne vrvi od stotine veselih mladih i starijih planinara, a oni, kojima je moguće, idu i na oveće izlete, a naročito u Gorski Kotar i kranjske i štajerske Alpe. Radosna je pojava, da među tim izletnicima imade i dosta srednjoškolaca, koji bi se još i više morali zainteresirati za taj lijepi i zdravi planinarski sport, te se upisati kao podmladak u središnjicu i podružnice H. P. D., kojemu će danas ili sutra postati revni članovi, što će im u prvome redu mnogo koristiti za zdravlje, a u drugom redu bit će najlješe sredstvo za upoznavanje naše lijepe domovine.

Dr. Fr. Bučar.

LIJET PREKO OCEANA U AEROPLANU.

Kako su Nijemci na račun reparacija za ratnu otštetu morali Americi predati jedan eroplan tipa Zeppelin, odlučili su se, da konstruiraju jedan takov, kojim će preploviti cijeli Atlantski ocean. To im je i pošlo za rukom. U luci tvornice u Friedrichshaffenu sagradili su novi Zepelin Z. R. III. i njime su počeli praviti oveće pokuse, da ga dobro iskušaju prije, nego li će krenuti na takav daleki put, koji se imao svršiti u mjestu Lackhenhurst kraj New-Yorka u daljini od preko sedam tisuća klm. Taj Zepelin je 126. na broju, koji je građen u Friedrichshaffenu, a izgleda kao veliki brod

od 200 m duljine i 28 m širine. Zepelin nosi 46.000 kg, imade pet motora i brzinu poprečnu od 120 kilometara na sat. Unutrašnjost broda je izgrađena kao kod svakog prekooceanskog parobroda, koji opće iz Hamburga ili Bremena s Amerikom. Brod je rasvijetljen elektrikom. Veliki hodnici imadu ogromne prozore, kroz koje se može pratiti tijek cijeloga lijeta. Nadzor nad plovljenjem preuzela je amerikanska vlada, koja je poslala cijelu flotilu svojih ratnih lađa radi kontrole i za slučaj nesreće. Na čelu Zepelina nalazi se veliki reflektor od 10.000 svijeća, koji je služio za noćnu plovidbu. Motori se tjeraju benzinom, koji je u velikoj količini bio spremljen na ladi za osam dana, a za toliko je bilo uzeto i hrane. Na eroplan su se ukrcala 24 Nijemca i 4 Amerikanca, koji su kontrolirali sve kretnje i prirodne pojave za lijeta. Kapetan zrakoplova bio je dr. Eckener s još tri oficira i potrebnom momčadi. Zepelin se digao jedne nedjelje u pol sedam sati u prisuću od 20.000 gledalaca, te je krenuo preko Bodenskog jezera preko Konstance prama Baselu na Belfort i Bordeaux, a odavle preko Španije i Portugala prema otocima Azzorima, a odavle do otočja Bermuda preko Oceana i dalje prama New-Yorku. U Europi imao je zrakoplov povoljan vjetar, te je mogao ploviti i brzinom do 160 klm. na sat. Na otvorenom moru zapao je u nepovoljne vjetrove, gdje je morao različito manevrirati s vjetrom, te koji puta pače ploviti sa 60 klm. brzine na sat. Pomoću svoje radio stanice bio je Zepelin uvijek u vezi s amerikanskim ratnim lađama, koje su ga izvještavala o vremenu na moru i promjeni vjetrova. Europu je ostavio brod noću, te je bio sjajno rasvijetljen. Sva se posada cijelo vrijeme dobro zabavljala i veselo obavljala svoje poslove, a nitko nije za cijelo vrijeme obolio. Svi su bili tvrdo uvjereni, nakon što je Zepelin već absolvirao prije toga nekoliko i dosta dugačkih lijetova, pače i jedan od cijeloga dana, da se ne će ništa dogoditi i da će sretno svršiti svoju plovidbu. Najveću buru izdržali su zrakoplovci baš pred samim američkim tlom, kada su plovili već nad New Foundlandom, no čim su stigli nad New York, vrijeme je bilo opet najljepše. Ploveći nad New Yorkom izvjesio je Zepelin njemačku zastavu, i to je bilo prvi put, da je ova sada u Americi zalepršala. Jedan čitavi sat plovio je Zepelin nad New-Yorkom. Zepelin je dočekalo blizu jedan milijun naroda, koji se bio popeo na sve krovove tamošnjih orijaških zgrada. Kad se približio svojoj konačnoj stanici i hangaru u Lackehurstu, spustio se najvećom elegancijom i mirnoćom, te je kapetan broda izjavio, da bi mogao poduzeti jednako daleki put, kako je sve točno i lijepo prošlo. Na brodu je bilo i 148 kgr. pošte, što je tamošnja publika najvećom radoznalosti primila. Bili su to većinom poslovni listovi i pozdravi rođacima iz Njemačke u Americi. Vožnja je u svemu trajala 81 sat i 17 minuta, a prevaljeno je 7500 kilometara sa 120 klm. na sat poprečne vožnje. U Lackehurst došlo je do sto tisuća ljudi, da prozdravi i vidi hrabre europejske argonaute. Putnici i posada bili su dočekani najvećim entuziazmom i gruvanjem topova, a kapetan Zepelina morao je poći do samog predsjednika republike, da mu točno referira o svom putu. Zepelin je bio osiguran za vrijeme lijeta na ogromnu svotu od šest stotina hiljada dolara uz premiju od 36.000 dolara, koja se ogromna svota za Njemačku s tako lošom valutom privatno sabrala. Najveća je visina bila postignuta upravo nad New-Yorkom i to 4.000 metara, gdje se stavio u pogon i peti motor, koji je bio za reservu, a inače su se upotrebljavala samo četiri motora, koji nisu za cijeloga lijeta imali ni jedan defekt.

Zepelin će dobiti novo ime Nokomis ili kći mjeseca u jeziku Sioux Indijanaca, jer u amerikanskoj zračnoj floti imade još jedan eroplan, koji se zove Shenadoah ili kći zvijezde.

To bi imao biti posljednji Zepelin, koji je izgrađen u Njemačkoj, jer bi se prema međunarodnom ugovoru moralo razvaliti brodogradilište u Friedrichshaffenu. Međutim kani da otkupi Amerika cijelo to brodogradilište, koje bi se imalo preseliti u Ameriku, i ondje graditi dalje Zepeline za amerikansku vladu. Interesantno je, da je u osamdesetim godinama bio kod prvog poduzeća s grofom Zeppelinom jedan zagrebački inžinir Schwarz, koji međutim nije imao dovoljno sredstava, da sam izgradi zrakoplov.

Dr. F. B.

SLAVNI POLIGLOT.

U prošlom je stoljeću živio kardinal Mezzofauti, kojeg dosada nije nitko još natkrilio u poznavanju raznih jezika. Znao ih je 58. O tom, kako je stekao to znanje, govori on ovako: »Za Napoleonovih sam ratova u Italiji bio vojni svećenik i djelovao sam po bolnicama. Ranjenici bijahu po narodnosti vrlo šareni, mogao si čuti sve evropske jezike i dijalekte. Da se mogu sa svakim razgovarati i dati mu vjersku utjehu, počeo sam marljivo da slušam i učim svaki jezik. Poslije za vrijeme mira nabavio sam gramatike i usavršivao s«. — Njegovo veliko znanje dokazuje nam i ovaj slučaj. Kad se Lord Byron sastao s njim, počeše govoriti engleski. Iznenada upita Byron Mezzifautia nešto u londonskom dijalektu. Ovaj ne samo da ga je dobro razumio, nego mu je u istom dijalektu i savršeno odgovorio.

Vinko Pavičić.

ASASINI.

Često se danas čuje riječ asasin u pogrdnom značenju, a u talijanskom je ušla u govor i znači razbojnik. Zanimljiva je povijest te riječi.

Na istoku je omiljen hašiš kao kod nas duhan ili u Indijanaca koka. Dobiva se iz konoplje tako, da se lišće i cvijeće u vodi i maslacu dotle kuha, dok ta tekućina ne zgusne, a onda se iscijedi. Dobiva se tvar zelene boje, kojoj se dodaju još razni mirisi. On se obično puši, rjeđe žvače. Toliko o hašišu.

Oko godine 1080. osnuje na Iranu Hasan Ibu Sabah sektu asasina. Učio je teologiju i pravo u slavnoj školi u Gazui, no više nego za znanjem čeznula je njegova duša za častima i slavom. Kad nije na pravi način mogao doći do cilja, lati se krivih putova: zlobe, lukavosti i prevare. Stao je naučati nauku šutsku i nemilo progoniti Sunite. Za kratko vrijeme skupi odanu družinu i osvoji 1090. na Iranu grad Alamut i učini ga središtem svoga strahovitog gospodstva. Svaki mladić, koji je bio divlje i žestoke ćudi, dobro mu je došao. Prije nego bi ga uzeo u sektu, dao mu je uživati hašiša, za koji se onda nije znalo da može obmamiti. Obmamljena mladića donijeli bi u veliki čarobni vrt, gdje je bilo u preobilju cvijeća i mirisa, svakakova jela i pića. On bi stao sad uživati, što mu se nudilo, a kad bi se već svega nasitio, iznijeli bi ga u snu van. Kad bi se probudio, bio je uvjeren, da je boravio u raju Muhamedovu, i od to doba bi jedino želio, da se opet vrati na kakav god način onamo. Takovim se ljudima moglo zapovijedati, da ubiju ovoga ili onoga neprijatelja. Oni se nisu ničega bojali, nego udarali na svoju žrtvu, pa bila ona usred velike svoje vojske. Više puta znali su se hašiševci ili asasini, kako su ih Francuzi zvali, preobući i u odijelo prosjaka ili trgovca ili derviša, samo da lakše izvrše svoje strašno djelo. Koje čudo, da su oni napunili strahotom i grozotom sve zemlje muhamedovskel

Uz Alamut u Iranu pali su Asasinima i mnogi gradovi u drugim zemljama u ruke, a osobito su im bili mili oni, koji su kao Alamut bili na visokim brdinama. Toga se radi i Hasan zvao šeik el džibal ili starac od gore. I Hasanovi nasljednici nastavili su strašni njegov rad i samo je do njih stajalo, hoće li ovaj ili onaj emir, sultan ili kalif živjeti ili umrijeti. Uzalud su sultani na njih dizali vojske i jurišali na prokleto im sijelo Alamut. Više put su i njihovi vođe bili pristalice Asasina i izdavali ih, a kad toga nije bilo, ubojito gvožđe kojeg vjernog sluge starca od gore pomrsilo je sve njihove lijepe nade. Tek u trinaestom vijeku nesta Alamuta i strahovite sekte i to pod udarcima još strahovitijh divljaka, Mongola.

Od riječi hašašin t. j. onaj koji uživa hašiš, donijeli su krstaši u Evropu riječ asasin, koja u romanskim jezicima znači razbojnik.

V. Pavičić.

UMJETNOST I PROSVJETA

HRVATSKO NARODNO KAZALIŠTE.

August Strindberg: »Otac«. Tragedija u tri čina. Preveo J. Kulundžić, režirao T. Strozzi. Među ovogodišnjim dramskim novitetima imali smo prilike vidjeti i taj komad, koji se pored svega toga, što već po samoj svojoj zamisli nema šire koncepcije, publici svidio. Glavno je lice toga komada — konjički kapetan — jedan patološki tip, kojemu na kraju navlače luđačku košulju, čime je valjda i sam pisac htio da pokaže njegovu nemogućnost. Ne bi dakle bilo ispravno tražiti u tome tipu kakovu simboliku, jer je to osamljena pojava, koju progoni neka fiksna ideja, s koje i poludi. — Ona mračnost, kojoj smo vikli gledajući i čitajući Strindbergova djela, nije ni ovdje izostala, pa i to djelo nosi dosta autorove subjektivnosti. Konstrukcija i tehnička strana djela stoji potpuno na visini Strindbergova talenta, pa je to i privuklo publiku.

Djelo je prevedeno lijepim jezikom, a i igra je uglavnom zadovoljila.

Jovan Sterije Popović: Tvrdica ili Kir Janja. Šaljivo pozorište u tri dejstva. Režirao Josip Papić. Nakon dulje pauze iznijela nam je uprava u novoj podjeli poznato djelo začetnika srpske komedije S. Popovića. U toj je podjeli zapala glavna uloga g. Papića, koji ju je vrlo dobro shvatio i odigrao; pa je i režija djela, koju je on vodio, naročito izvrsna. I ostala su lica bila dobra, naročito treba pohvaliti g. Strahinju Petrovića, koji je upravo izvrsno igrao ulogu Kir Dima. Nadamo se, da će uprava tu komediju donijeti i kao đačku predstavu.

Rimskij Korsakov: Carska nevjesta. To je opera, koja se u ovoj sezoni kao novost izvodila u sva tri naša državna kazališta (Zagreb, Beograd i Ljubljana). Djelo je samo po sebi jedno od najslabijih opera Rimskij Korsakova, pa nije ni kod publike naišlo na najpovoljniji sud pored svega toga, što su pjevači i pjevačice, koji su pjevali kod te opere, dali najviše što mogu dati, i najviše, što se od njih može tražiti.

Inscenacija i tehnička oprema djela neuspjela.

Luigi Pirandello: Šest lica traže autora. U toj je drami pisac na vrlo uspjeli način pokazao kontrast između pravoga realnoga života i onoga na pozorišnim daskama. Djelo je po svojoj zamisli i po svojoj obradbi posve moderno, pa je pobudilo interes na svim evropskim pozornicama.

Bernhard Schaw: Đavolov učenik. U toj nam drami, koja je kod nas dobro izvedena i prikazana, poznati engleski pisac podaje dramu karaktera, koji se naročito zrcale u kontrastima, koje Schaw i inače u svojim dramama rado prikazuje.

U kazalištu u Tuškancu donijela je kazališna uprava od novosti komediju: »Prava parižanka« (od De Croisseta u prijevodu dra. Rudolfa Maiksnera) i opereta »Bajadera« i »Pompadour«. **Nkć.**

UMJETNIČKE IZLOŽBE.

U salonu Ullrich u Zagrebu izložili su u ovoj sezoni ovi umjetnici svoje radove:

M. Đurić izložio je ponajviše uljene slike rađene u Italiji, naročito u Rimu, i nazvao svoju izložbu »Rim«. — Đurić je kao umjetnik dobro poznat našoj javnosti, pa njegov boravak u Italiji znači u njegovu umjetničkom razvoju bez sumnje početak nove faze. Nakon Đurića izložila su braća

Pastuhov — Rusi, svoje uljene slike — portrete i krajobraze. Obojica pokazuju dobru školu, naročito je mladi brat Boris naišao na priznanje poradi svojih portreta i nekih drugih izloženih radova.

Poslije njih izložio je mladi slikar Viktor Šipek svoje akvarele rađene u Italiji, pa potkrepljuju onaj dobar sud, koji je mladi umjetnik stekao kod prošlogodišnje svoje izložbe, kad je prviput stupio u javnost.

Dne 3. o. mj. otvorio je slikar Crnčić svoju izložbu »Naše more«, u kojoj je svojim vještim kistom u otprilike pedeset slika pokazao naše more u svim njegovim varijacijama. Slike su Crnčićeve i ovaj put najbolje ocijenjene.

Nkć.

NOVE KNJIGE.

Dr. Tihomir Đorđević: Naš narodni život. Beograd 1923. Cijena 15 D. Srpska književna zadruga izdala je u svome najnovijem kolu (XXVI.) kao 174. knj. svojih izdanja, naučne priloge iz naših narodnih običaja, tradicija i praznovjerica od poznatog jugoslavenskog folkloriste dra. T. R. Đorđevića.

Pisac nam u toj knjizi najprije daje članak o narodnim običajima uopće. Narodne običaje definira ovako: »Običaji su iskustvom i navikom stvorene odredbe, koje kao kakvi zakoni, i ako nigde nisu zapisane, upravljaju celokupnim životom i radom izvesnoga društva«.

Običaje dijeli u pet grupa: Socijalne, ekonomske, religijozne, pravne i medicinske običaje. Zatim govori o tome, kako su se do danas održali narodni običaji u svim jugoslavenskim zemljama. Na kraju prvoga članka daje nekoliko uputa onim čitačima, koji hoće da sabiru naše narodne običaje po uputstvima, što su ih izdale naše dvije Akademije: Jugoslavenska u Zagrebu i Srpska u Beogradu. Preporučuje im, da rade savjesno, lagano i bez ikakovog forsiranja u traženju nekih običaja, kojih u tom kraju (selu) nema.

Dalje idu redom ovi članci: Knežine u Srbiji za vreme prve vlade kneza Miloša; Selo kao društvena zajednica za vreme prve vlade kneza Miloša; Celibat i brak u našem narodu. Ovdje, među ostalim, spominje svećenike glagoljaše, koji su se gotovo uvijek ženili, a ukazuje i na primjer župnika crkve sv. Marka u Zagrebu Antuna Vramca (1538.—1588.), koji je bio oženjen i ostavio iza sebe zakonitog sina. Mihaila, koji mu je postao nasljednikom. Zatim slijede dalje ovi članci: Razvod braka; Posinjenje; Domazet; Selo kao naselje za vreme prve vlade kneza Miloša; Naši seoski zanati; Naša narodna umetnost; Ubijanje staraca; Jedna kazna za žene; Mandragora; Narodni pesnik i Narodna tradicija; Objašnjenje nekolikih narodnih poslovica; Maštanje u »Gorskom Vijencu«; Partenogeneza; Čudnovate ljubavne čini. Pogovor.

Preporučujući ovu knjigu čitačima »Omladine« mi smo imali još jednu namjeru. Poznato je naime, da narodni običaji, nar. umjetnost, nošnja i dr. u najnovije doba brzim tempom pod uticajem grada i njegove kulture nestaju i propadaju. Stoga stavljamo čitačima »Omladine« na srce, da sabiru i bilježe narodne običaje i sakupljaju predmete, koje seljaci prave za svoje potrebe u kući, na polju i drugdje. Svaki, koji se da na takav posao, mora paziti, da mu sve bude tačno (na pr. podaci o pojedinim predmetima). Mora više puta pitati seljake o nazivima pojedinih predmeta (i njihovih dijelova) ili o običajima, te kazivanje jednog seljaka isporedivati s kazivanjem drugog, brisati i popravljati, što mu se čini netačno. I tek ako sve odgovara istini, onda to može biti dobar izvor za nauku.

U nadi, da će se od mnogobrojnih čitača »Omladine« naći dvojica trojica, koji će se ozbiljno prihvatiti posla, završavamo ovaj prikaz, a u drugom ćemo broju »Omladine« donijeti još nekoliko uputa uz prikaz postanka, ustrojstva i rada Etnografskoga Muzeja u Zagrebu. **F. Petrić.**

Hans van Oreld: Neveseli koraci. Lirika. Zagreb 1924. Pod tim je napisom izašla nedavno na svijet mala knjižica pjesama autora, koji je našim čitačima dobro poznat i pod svojim pravim imenom i pod jednim drugim pseudonimom. I Hans van Oreld je jedan takav preudonim toga pjesnika. Pjesme nose biljeg neke sjete, kako im i sam natpis kazuje, ali ipak kroz njih provijava laki vjetrić radosti i sunca. Pjesnik voli prirodu i u njoj zaboravlja na sve, što ga tišti. To je sa sadržajne strane. S tehničke strane ima u pjesmama mnogo neravnosti, a naročito zamjeramo autoru tolike jezične i ortografske pogrješke, pa neispravnosti u interpunkciji. Tako mala knjižica ne bi smjela imati takovih nedostataka. Nkć.

ENGLESKA GRAMATIKA

Engleska Biblioteka izdaje drugom polovinom oktobra **Gramatiku engleskog jezika,** koju je priredila gdja. **Jelena Kolin-Gjukić,** nastavnica engleskoga jezika na ženskoj realnoj gimnaziji u Zagrebu. Knjiga je sastavljena na temelju iskustva, pa ima da posluži praktičnom učenju engleskoga jezika, te će kao takova dobro doći u oskudici priručnika.

Gramatika je podijeljena na 1. Fonetički dio, 2. Gramatički dio i 3. Dodatak (tvorba riječi, homonimi, sinonimi, sastavljanje privatnih i poslovnih pisama, engleski novac). Knjiga će obuhvaćati oko 160 štampanih stranica, a cijena joj je u pretplati Din 60.— dok će knjižarska cijena biti Din. 80.—. Knjiga će se razašiljati naručiteljima drugom polovinom oktobra. Narudžbe prima »Engleska Biblioteka« Zagreb, Prilaz Gjure Deželića br. 2.

FILATELIJA

GLASOVITA ZBIRKA MARAKA ENGLESKOG KRALJA GJURE.

Jednu od najljepših zbirki maraka imade sadašnji engleski kralj Gjuro V. On ju je pokupio putujući mnogo po cijelom svijetu, osobito po engleskim kolonijama, gdje su mu tamošnje vlasti darovale, što je bilo samo moguće. Sve je to prikupio u ogromne albume, koje su mu uredili posebni specijalisti. Ti se album' čuvaju u posebnoj sobi Stamp-Room ili sobi za biljege i marke, gdje su prikupljene najveće filatelističke rijetkosti. Ta zbirka obuhvaća samo marke velikog britanskog carstva i to samo prvorazredne primjerke, rabljene i nerabljene, a nije odviše velika. Kao specijalna zbirka Velike Britanije i njezinih kolonija ta je zbirka najsavršenija i najpotpunija na cijelom svijetu. Izvanredne primjerke ima po nekoliko puta, često u četvercima, pače i u cijelim arcima. Najznamenitije su marke u toj zbirci dva Mauritiusa s glavom kraljice Viktorije iz g. 1874. To su narjede marke na svijetu, jer ih imade samo nekoliko primjeraka. Crvenkasto-žuta od 1 pennya nalazi se na cijelom pismu, a kralj Gjuro ju je prije nekoliko godina kupio za 700 engleskih funti ili oko 250.000 dinara. Danas se ta marka cijeni na pol miljuna dinara. Modra Mauricius od dva pencea još je skuplja, te je kupljena prije nekoliko godina za 14.000 funti, a danas vrijedi do 700.000 dinara. To je uopće najviša cijena, što se dosada platila za jednu marku.

Jedan par tih maraka prodan je g. 1920. u Parizu za 160.000 franaka. Od prvih imade uopće samo dvije nerabljene i 11 rabljenih poznatih tih maraka, a od druge vrste imade samo šest rabljenih i šest nerabljenih poznatih komada, a svi se naravno nalaze samo u najvećim zbirkama ovoga svijeta. U kraljevoj zbirci imde još mnogo drugih kasnije izdanih Mauricija, kojima je međutim također velika cijena od 20 do 70.000 dinara. Naročito se tu nalazi i osobita zbirka privotisaka od Mauricija. Nadalje imade tu cijela zbirka čitavih araka prvih izdanja maraka od antiljskog otoka Nevis iz god. 1861., od kojih maraka mnoge i velike zbirke nemaju ni jednoga komada. Lijepa je zbirka i od australskih maraka, od kojih je kralj Gjuro dobio najrjede komade na svojim putovanjima iz mladih dana, kada je po nekoliko puta proputovao cijeli svijet, a zarana se već bavio filatelijom. Cijelu zbirku čuva kralj kao zjenicu oka svoga, te su vrlo rijetki smrtnici, kojima je u dio pala ta velika sreća, da im je kralj pokazao svoju rijetku zbirku maraka. Kralj nosi pače i ključ od svog Stamp-Rooma uvijek sa sobom, a soba je tako građena, te je uopće nemoguće provaliti u te prostorije. **Dr. B.**

Prve marke za Bosnu i Hercegovinu. Nakon okupacije Bosne i Hercegovine od Austro-Ugarske g. 1878. upotrebljavale su se u Bosni i Hercegovini najprije bojne pošte sa i bez poštanskih maraka. U Bosni su se upotrebljavale marke Ugarske, a u Hercegovini marke Austrije. Mjestimice su se od tih maraka u nestašici upotrebljavale i polovine i četvrtine. Od 1. jula 1879. počele su se upotrebljavati prve marke za Bosnu i Hercegovinu s tipom austrijskog orla i vrijednosti novčića. Prema tome su pisma iz Bosne i Hercegovine, koja datiraju od vremena prije no što su uvedene nove bosanske marke, dosta rijetka i vrlo zanimljiva za sabirače cjelina i one, koji se bave sabiranjem pisama od bojnih pošta.

Pogreška na novim našim dopisnicama. Na dopisnicama po 50 para zelene boje nalazi se pogreška u trećoj liniji, u francuskom tekstu. Namjesto točnog teksta: Royaume **des** Serbes, Croates et Slovenes, stoji pogrešno: Royaume **et** Serbes Croates et Slovenes. Čini se, da je mnogo takovih karata u prometu, jer ih se nalazi posvuda. Prema tome ne će te karte biti velika rijetkost, premda će biti zanimljive za sabirače cjelina.

Francuske spomenmarke. Francuska je posljednje dvije godine izdala već treću seriju spomenmaraka. Prva je bila u spomen glasovitog graditelja Suez kanala Ferdinanda Lesepsa po 10, 25, 30, 50 i 75, centima. Druga je serija olimpijska po 10, 25, 30 i 50 centima, a sad je izašla treća vrst

spomenmarke na uspomenu glasovitog francuskog pjesnika Ronsarda. Pjesnik je živio u XVI. stoljeću, te je na marki

zabilježena godina 1524 — 1924. Od te je marke izdana samo jedna vrst po 75 centima, pjesnik s lirom u modroj izvedbi. Marka je izdana u vrlo ograničenom broju, te će biti dosta rijetka.

FILATELISTIČKI KUTIĆ.

Lanjske smo već godine otvorili ovu posebnu rubriku za filateliste srednjoškolske omladince, kojim ćemo kutićem i ove godine nastaviti. U srednjim školama, gdje se nalaze mladi filatelisti, mogu oni sastaviti srednjoškolski filatelistički klub, koji se s dopuštenjem ravnateljstva može sastajati u kojoj školskoj sobi. Ovi se omladinski klubovi mogu staviti u sporazum s takovim klubovima u drugim gradovima i s njima mijenjati marke, tako sa Zagrebom, Osijekom, Zemunom, Tuzlom, i t. d. Dr. B.

ZABAVA I ŠALA

ZAGONETKE.

I. Konjićev skok.

Vera Reil (Zagreb).

ve	on	ča	gdje
vje	laž	če	dje
ra	ne	ra	ru

Valjano poredani slogovi daju narodnu poslovicu

II. Skrivačice.

1. Gori u njoj žar i grije,
   Peć nije.
   Plavi dim se iz nje vije,
   Dimnjak nije.
   Listinom se sva napuni
   I upali,
   Djed se tada u naslonjać
   S njom uvali.

(Vera Reil, Zagreb).

2. Grbavo prase sve polje popase.
3. Na zidu visi, zlo misli.

(Vlad. Klein, Zagreb).

III. Slovčane zagonetke.

Petar Marić, Split.

1. U to94 p9l1u d51 4u g39b5,
   to9174 cv712č24 g39b 4u 87t7.

Valjano riješeno daje poznate stihove velikog hrvatskog pjesnika.

2. Dv5 19š5 ub7šh 471š5.

Valjano riješeno daje narodnu poslovicu.

Odgonetke zagonetaka iz br. 2.

donijet ćemo u narednom broju.

Odgonetači zagonetaka iz br 2.

Maks Eduard Sachs, Zagreb (I, IV.).

Naknadno odgonetali iz br. 1.

Marić Petar, Split (I. 1, 3, 4). — Alfred Krasso, Djakovo (I. 2, 4, II. III.), — Vera Keil, Zagreb (I. 1, 2, 4), — Vladimir Klein, Zagreb (I. 3, 4), — Otokar Blaha, Zagreb (I. 1, 2, 4, III.), — Elza Sattler, Ivanićgrad (I. 2, 3, 4), — Dragutin Schwendeman, Brod (I. 1, 2, 3, 4), — Vera Prelec, Karlovac (I. 1, 2, 3, 4), — Ivan Pavleković, Zagreb (I. 1, 2, 4), — Josip Pečner, Vinkovci (I. 1, 2, 3, 4, III.), — Vladimir Kos, Zagreb (I. 3, 4), — Ivan Jakobović, Vinkovci (I. 1, 2, 3, 4, III.), — Stjepan Kadliček, Kostajnica (I. 3, 4).

PORUKE UREDNIŠTVA

Krizantema Selska. U Vas ima nesumnjivo dara, pa ću Vaše stvari tečajem ove godine donijeti, dakako s potrebnim ispravcima. Svakako Vam stavljam na srce, da učite jezik i pravopis, jer bez toga nema valjana pisma. Nadalje, čuvajte se hiperprodukcije i površnosti. Radije čitajte mnogo i učite, jer Vi ste još mladi, pa ćete moći kasnije više dati. A kad već nešto stvorite, to dotjerujte i uglađite, a ne računajte nikada, da Vam netko drugi ispravlja radove. Potrebno je, da na sve to pazite, da dotjerate one sposobnosti, kojih u Vas ima, ali koje mogu, ako se ne njeguju, potpuno zatajiti.

»B« Varaždin. Crtica »I on je čovjek« nije za štampu

Z. A. Vaš je rukopis, koji ste nam poslali, vrlo neuredan i pun jezičnih i gramatičkih pogrješaka. A đak — kao i svaki drugi čovjek — mora biti u prvom redu uredan i savjestan. Vježbajte se u tome, pa kad postanete jednom uredan i savjestan, onda nam opet pošaljite štogod.

»Pjotruška« Zagreb. Dospjelo je, kamo i sve druge anonimne pošiljke.

Ivanka V. Zagreb. Sonet »Svojoj učiteljici« nije uspio. Pošaljite opet štogod u prozi kao posljednji put! Ne biste li nam htjeli u Vašem zavodu naći nekoliko pretplatnika?

F. H. Orlić. Nažalost nijesam mogao ništa upotrijebiti.

»Scout-boy« Split. Vrlo slabo.

Nakladom biblioteke

„ERGON" Zagreb

izašle su ove pomoćne školske knjige:

1. **Škreblin,** Rješenja zadataka iz Hočevar-Škreblin, Aritmetika za IV. razred. Cijena 32·— Din. (litografirano).
2. **Škarica-Škreblin,** Maturalni zadaci iz matematike. Cijena 25·— Din.

Dobivaju se u svim knjižarama.

Dvorana amerikanskih uredskih namještaja

NOTTER I DRUG

Ilica 25. ZAGREB Ilica 25.

(nad kavanom „Corso")

Preporučuje pisaće strojeve raznih sustava sa latinicom i ćirilicom. Vlastita mehanička radionica.

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA

OSNOVANA GOD. 1846. **U ZAGREBU** **OSNOVANA GOD. 1846.**

Dionička glav.: K 60,000.000. Pričuve: K 130,000.000

PODRUŽNICE: Beograd, Bjelovar, Brod n. S., Crikvenica, Čakovac, Daruvar, Delnice, Djakovo, Gjurgjevac, Ilok, Karlovac, Kraljevica, Križevci, Nova Gradiška, Mitrovica, Ogulin, Osijek, Požega, Rijeka, Senj, Sisak, Sv. Ivan Zelina, Subotica, Varaždin, Vel. Gorica, Vinkovci, Virovitica, Vukovar, Zemun. ISPOSTAVE: Osijek d. gr., Sušak, Vinica. MJENJAČNICA: Zagreb.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun. Eskomptira mjenice i devize.

Prima na inkaso tu- i inozemne mjenice.

Izdaje $4^1/_2$%-tne založnice i $4^1/_2$%-tne komunalne obveznice, koje imadu oprost od poreza, pupilarnu sigurnost i jamčevnu sposobnost.

Kupuje i prodaje valute i devize

Izdaje čekove i kreditna pisma te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

Podijeljuje hipotekarne zajmove na kuće i na nekretnine.

Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Posreduje kod predoznaka iz Amerike u tuzemstvu.

GRADSKA ŠTEDIONICA

OPĆINE SLOB. I KRALJ. GLAVNOGA GRADA ZAGREBA

PETRINJSKA UL. BR. 5. ZAGREB UGAO SUDNIČKE ULICE.

Ulošci D 70,000.000.—

Prima uloške na knjižice i tekući račun. Kupuje i prodaje devize i valute. Obavlja burzovne naloge savjesno i kulantno.

Umjetničko nakladni zavod

J. Čaklović, Zagreb

Telefon br. 12-74. - - - Gundulićeva ul. 1.

Naklada umjetničkih dopisnica, knjiga i slika. — Vlastita konfekcija listovnog papira. — Izdanje knjižnice „Jugoslavenska biblioteka" „Umjetničke monografije" „Naša domovina".

Tražite prospekte i cjenike!

Naklada i trgovina umjetničkih slika

Petar Nikolić, Zagreb

Ilica 36. I. kat.

Preporuča svoje bogato skladište narodno historičkih umjetničkih slika. Jedini zavod sa slikama izradjenih od naših prvih umjetnika.

Prekrasni i ukusni okviri četverouglasti, okrugli i ovalni sviju veličina.

Izašla nova naša slika „Kosovska djevojka" od Uroša Predića. — Veliki izbor madona i ikona na skladištu.

Prikladni darovi za svaku prigodu.

Najveći stoga i najjeftiniji zavod te vrste.

Tražite prospekte. Tražite prospekte.

ST. KUGLI

KNJIŽARA KRALJEVSKOG SVEUČILIŠTA JUGOSLAVENSKE AKADEMIJE, ZAGREB, ILICA 30.

Utemeljena god. 1795. Brzojavi: KUGLI, ZAGREB

Skolske knjige za sve škole: udžbenike, pomoćne knjige, priručnike i rječnike. — **Zabavne i poučne** knjige. — **Znanstvene i beletristične** knjige iz svih stranih književnosti. **Muzikalije** za sva glazbala. — Najveća trgovina školskog papirničkog i kancelarijskog pribora. — Saljemo na zahtjev badava ove cijenike: a) školskih, b) zabavnih knjiga, c) muzikalija, d) papirničkog i kancel. pribora.

Narudžbe efektuiramo kretom pošte uz unapred poslani novac ili uz pouzeće. Obratite se kod svake Vaše potrebe na knjigama najprije na nas, jer smo **najveća i najstarija** knjižara u čitavoj državi.